

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Dhamma Study And Support Foundation

เข้าใจเรื่องกรรม

เล่ม ๑

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

สารบัญ

หน้า

กิจของจิต กับความวิจิตรของกรรม	๑
กรรมคือเจตนาเจตสิก	๑
พิจารณากรรมที่กำลังกระทำในชีวิตประจำวัน	๒
กรรม ๑๑ ในพระสูตร	๓
วิบากต้องอาศัยกรรมเป็นกัมมปัจจัย	๔
คิดถึงกรรมที่จะกระทำ หรือคิดถึงกรรมที่กระทำอยู่	๖
ขณะที่ฟังธรรมไม่เข้าใจ เป็นมหากุศลญาณวิปยุตต์	๗
การให้ผลของมหากุศล	๘
ฟังธรรมเป็นมหากุศล	๙
เวลาสวดมนต์จิตเป็นกุศลหรืออกุศล	๙
กรรมต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล	๑๐
กรรมและกาลที่กรรมจะให้ผล	๑๑
ทิวฐัมมเวทนียกรรม	๑๑
อุปัชชเวทนียกรรม	๑๒
ชาติก่อน ชาตินี้ ชาติหน้า เป็นไปตามกรรม	๑๓
อปรปริยายเวทนียกรรม	๑๔
กรรม ๓ กับชวนจิต ๗ ขณะ	๑๔
เศษของกรรมหมายความว่าอะไร	๑๕
เศษของกรรม ต้องคิดนึกก่อนหรือไม่	๑๗
เศษของกรรมมี เศษของวิบากมีหรือไม่	๑๘
เจตนา ๒ ประเภท กับกัมมปัจจัย	๑๙
กรรม ๑๒	๑๙
ฉานสมาบัติ – จุตติจิต	๒๔

สารบัญ

หน้า

พระเวทัตถะกระทำกรรม คือ สังฆเภท	๒๕
อโหสิกรรม	๒๕
กรรมในอดีตให้ผลในอดีต	๒๖
มรณาสันนวิถิ	๒๗
ความหมายของกรรมนิमित	๒๙
กรรมนิमित – คตินิमित กับทวาร	๓๐
มรณาสันนวิถิกับผู้เจริญสติปัฏฐาน	๓๑
กรรมนิमित – จุติจิต – ปฏิสนธิจิต	๓๑
ลำดับการให้ผลของกรรม	๓๒
ครุกรรมฝ่ายกุศล	๓๓
ความหมายของพหุลกรรม	๓๔
พระเจ้าทูลฐคามณีอภัย	๓๕
การให้ผลของพหุลกรรมที่เป็นกุศล	๓๙
พหุลกรรม	๔๑
กุศลกรรมที่มีกำลัง เป็นกุศลที่มีกุศลเป็นบริวาร	๔๒
อโหสิกรรมทางธรรม – ทางโลก	๔๓
อโหสิกรรมเป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิเมื่อครบองค์	๔๔
อนันตริยกรรมที่เป็นสังฆเภท	๔๔
กรรมที่ไม่ครบองค์ ไม่ทำให้ปฏิสนธิ	๔๕
อาสังนกรรม กับผู้รักษาประตูลาวทมิฬ	๔๗
พระโสดาบันกับอกุศลกรรมทางกาย วาจา	๔๙
ปีสุณาวาจา กับ ความเป็นผู้ตรง	๕๐
อาสังนกรรม	๕๓

สารบัญ

	หน้า
การจำแนกกรรมโดยกิจ	๕๔
ชนกกรรม	๕๕
ปวัตติกาล – อุปถัมภกกรรม – อุปปีฬกกรรม	๕๖
อุปปีฬกกรรม – อุปฆาตกกรรม	๕๗
เรื่องของกรรมกับความเข้าใจในเหตุผล	๕๙
กรรมเป็นเหตุแห่งวิบากเพราะ...	๖๐
คติสมบัติ – คติวิบัติ	๖๐
อุปธิสมบัติ – อุปธิวิบัติ	๖๑
กรรมเป็นเหตุแห่งวิบาก	๖๒

กิจของจิต กับความวิจิตรของกรรม

เรื่องของกิจที่ ๑ คือ ปฏิสันธิกิจ ที่ทำกิจเกิดขึ้นสืบเนื่องจากจิตติดของชาติก่อน ซึ่งการที่แต่ละชีวิตจะมีการเกิดต่างกัน ไม่ใช่จะจำกัดแต่เฉพาะในมนุษย์ภูมิเท่านั้น แม้แต่ภูมิอื่นๆเช่นเดรัจฉานภูมิ สัตว์เดรัจฉาน ก็เห็นความวิจิตรได้ ช้างก็อยู่อย่างช้าง มีอาหารของช้าง งูก็อยู่อย่างงู มีอาหารของงู นกก็อยู่อย่างนก ที่อยู่ก็ต่างกัน แม้แต่การเกิดมาเป็นมนุษย์ ย่อมแสดงความวิจิตรของกรรมที่ได้กระทำแล้ว ต่างกันตั้งแต่เกิดเรื่อยไปจนกระทั่งถึงจุติ แล้วก็ตลอดไปจนถึงชาติต่อไป

ในแต่ละขณะไม่สามารถจะย้อนกลับเป็นบุคคลเมื่อวานนี้ หรือเมื่อวันก่อน หรือแม้ในชาติก่อน แสดงว่าทุกขณะเกิดขึ้นเพื่อที่จะไปเท่านั้น ไปสู่อารมณ์ต่างๆ โดยจิตที่เป็นกุศลบ้าง เป็นอกุศลบ้าง เป็นวิบากบ้าง เป็นกิริยาบ้าง

เพราะฉะนั้นเรื่องของกรรมซึ่งเป็นเหตุที่จะทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษา น่าพิจารณามาก เพราะเหตุว่าแสดงให้เห็นถึงความวิจิตรของจิต

กรรมคือเจตนาเจตสิก

กรรม คือ การกระทำ ได้แก่ เจตนาเจตสิก ซึ่งตามปกติเจตนาเจตสิกเกิดกับจิต ทุกดวง ไม่มีจิตสักประเภทเดียวซึ่งจะขาดเจตนาเจตสิก

เพราะฉะนั้นเจตนาเจตสิกที่เกิดกับกุศลก็เป็นกุศลเจตนา เจตนาเจตสิกที่เกิดกับอกุศลก็เป็นอกุศลเจตนา เจตนาเจตสิกที่เกิดกับวิบาก เป็นผลของกุศล ก็เป็นเจตนาที่เป็นวิบาก ไม่ใช่เป็นกุศลหรืออกุศลที่เป็นเหตุ เจตนาที่เกิดกับกิริยาจิตก็ไม่ใช่ทั้งกุศล ไม่ใช่ทั้งอกุศล ไม่ใช่ทั้งวิบาก แต่ว่าเป็นเจตนาที่เป็นเพียงกิริยา

ถ้าดูข้อความในอรรถกถา จะมีคำว่า “กัมมสมาทาน” แปลโดยศัพท์ หมายความว่า การถือเอาซึ่งกรรม ทุกท่านเวลาที่จะทำกุศล มีเจตนา มีความตั้งใจที่จะถือเอาหรือที่จะกระทำแล้วซึ่งกุศลนั้นๆ อย่างท่านที่ตั้งใจจะถวายทาน มีการถือเอาซึ่งกรรม คือ กระทำกรรมนั้น ต้องการที่จะกระทำกรรมนั้น ต้องการที่จะถือกรรมนั้น ต้องการจะเอา

ซึ่งกรรมนั้น ต้องการจะกระทำกรรมนั้นนั่นเอง หรือขณะที่จะทำอกุศลกรรมชนิดหนึ่งชนิดใด กัมมสมาทาน การถือเอาซึ่งกรรม ได้แก่ การตั้งใจยึดถือที่จะกระทำกรรมนั้นเป็นลักษณะสภาพธรรมที่ปรากฏได้ ตั้งใจจะกระทำซึ่งกรรมใด ก็คือการถือเอาซึ่งกรรมนั้นด้วยความตั้งใจ จงใจ ยึดถือที่จะกระทำกรรมนั้น

เพราะฉะนั้นกรรมของแต่ละท่านก็ต้องต่างกันไปตามกัมมสมาทาน การตั้งใจที่จะถือเอาซึ่งกรรมนั้นๆ บางท่านก็สนใจที่จะถอดเทป ท่านก็มีกัมมสมาทาน คือ การถือเอาซึ่งกรรมนั้น ตั้งใจที่จะกระทำกรรมนั้น กรรมนั้นบุคคลนั้นยอมถือเอาแล้ว เพราะเหตุว่าสมาทาน คือ ถือเอาซึ่งกรรมนั้น

นี่ก็เป็นสำนวนที่แปลโดยศัพท์ แต่ว่าตามความเป็นจริงแล้วก็คือความตั้งใจ ความตั้งใจเกิดขึ้นที่จะกระทำสิ่งใด บุคคลนั้นก็ยอมถือเอาแล้วซึ่งกรรมนั้น หมายความว่ายอมกระทำกรรมนั้นนั่นเอง

นี่ก็คือกรรมที่ต่างๆกัน ของแต่ละบุคคล

พิจารณากรรมที่กำลังกระทำในชีวิตประจำวัน

และโดยมากเวลาที่พูดถึงเรื่องกรรม ทุกท่านอาจจะคิดถึงกรรมใหญ่ๆ เช่น อกุศลกรรม ได้แก่การถวายนาน หรือการทอดกฐินต่างๆ แต่ว่าชีวิตประจำวันของท่านอยู่ใกล้ชิดกับบุคคลใด กรรมที่ท่านกระทำต่อบุคคลนั้น เคยพิจารณาบ้างไหมว่า เป็นอกุศลกรรมหรือเป็นอกุศลกรรม ไม่ต้องคิดถึงกรรมใหญ่ๆที่จะกระทำ เช่น ถวายนาน หรือทอดกฐิน แต่กรรมที่กระทำต่อบุคคลใกล้ชิดเป็นประจำวัน ถ้าได้พิจารณาว่า ขณะนั้นเป็นอกุศลกรรมหรือเป็นอกุศลกรรม ย่อมทำให้ละอกุศลกรรมและเจริญกุศลกรรมมากขึ้น

เพราะเหตุว่าท่านคงจะไม่กระทำกรรมกับคนที่ท่านไม่รู้จักเลย เดินผ่านกันไปสวนกันมา ตามถนนหนทาง จะมีการกระทำอกุศลกรรม หรืออกุศลกรรม กับบุคคลเหล่านั้นไหม แต่กับผู้ที่ใกล้ชิด ในบ้าน ในครอบครัว ระหว่างมิตรสหาย วงศาคณาญาติ เคยพิจารณากรรมของท่านต่อบุคคลอื่นหรือเปล่า ในระหว่างมิตรสหาย หรือว่าผู้ใกล้ชิด

ผู้ที่คุ้นเคย หรือผู้ที่อยู่ในบ้าน บางท่านอาจจะไม่ชอบคนใกล้ชิด หรือว่าคนที่พบบันบ่อยๆ

บางทีความรู้สึกไม่พอใจเกิดขึ้นแล้วในจิต ยังไม่ถึงกับแสดงออกทางกายหรือ วาจา แต่ปรากฏบ้างได้ไหม ลองคิดดู แล้วถ้ามีกำลังมากขึ้น การกระทำสิ่งใดบ้างซึ่งเป็น กายกรรมแล้ว วาจากระทำความพูดสิ่งใดบ้างซึ่งเป็นวจีกรรมแล้ว ทำไมไม่คิดถึงผู้ที่อยู่ใกล้ หรือมิตรสหาย ซึ่งเป็นผู้ที่ท่านมักจะทำความเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ มากกว่าบุคคลอื่น

เพราะฉะนั้น เรื่องของกรรมก็เป็นเรื่องที่น่าพิจารณาจริงๆ และข้อความในอรรถกถา เช่นในมโนรถปฺรณีอรรถกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปฐมปณฺณาสกั วรรคที่ ๔ นิทานสูตร ข้อ ๔๗๓ ก็ได้แสดงเรื่องของกรรมไว้ครบถ้วน ซึ่งถ้าท่านผู้ฟังจะอ่านเองก็จะมีข้อความที่สมบูรณ์และยาวนาน่าพิจารณาทีเดียว

กรรม ๑๑ ในพระสูตร

ข้อความในมโนรถปฺรณีอรรถกถา มีข้อความว่า

จริงอยู่ โดยปริยายแห่งพระสูตรต้นตปิฏก กรรมทั้งหลาย ๑๑ อย่าง อันท่าน จำแนกไว้แล้ว

ถามว่าท่านจำแนกไว้อย่างไร

แก้ว่า ท่านจำแนกไว้ว่า

ทิวฐฐัมมเวทนียกรรม หมายความว่ากรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาติ

อุปปัชชเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไป

อปรปริยายเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไปอีกไม่สิ้นสุด ตราบใดที่ยังมีสังสารวัฏ

ครุกรรม คือ กรรมหนัก

พหุลกรรม คือ กรรมที่มีกำลัง

อาสันนกรรม คือ กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะจุติ คือใกล้จะสิ้นชีวิต

กฎัตตาวาปนกรรม คือ กรรมเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งไม่ใช่ครุกรรม พหุลกรรม
อาสันนกรรม

ชนกกรรม คือ กรรมที่เป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น

อุปถัมภกกรรม คือ กรรมซึ่งไม่เป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิจิตเกิด แต่อุปถัมภหลังจาก
ที่ปฏิสนธิจิตเกิดแล้ว

อุปปีฬกกรรม คือ กรรมที่เบียดเบียนกรรมอื่นซึ่งกำลังให้ผลอยู่

อุปฆาตกกรรม คือ กรรมซึ่งตัดรอนกรรมอื่นที่กำลังให้ผลอยู่

สำหรับทั่วไป ท่านผู้ฟังมักจะได้ยินคำว่า “กรรม ๑๒” แต่สำหรับในมโนรทปฐนี
อรรถกถา นิทานสูตร แสดงถึงกรรม ๑๑

โดยปริยายแห่งพระอภิธรรม จำแนกกรรมไว้ ๑๖ ประการ

นี่ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่า เรื่องของกรรมก็เป็นเรื่องที่ละเอียดจริงๆ

วิบากต้องอาศัยกรรมเป็นกัมมปัจจัย

วิบากทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกรรมเป็นกัมมปัจจัย ถ้าไม่มีกรรมแล้ว
วิบากย่อมเกิดไม่ได้เลย แต่ที่ไม่ว่าจะเป็นจักขุวิญญาณกุศลวิบาก หรือโสตวิญญาณ
กุศลวิบาก ฆานวิญญาณกุศลวิบาก ชิวหาวิญญาณกุศลวิบาก กายวิญญาณกุศลวิบาก
สัมผัสจันณกุศลวิบาก สันตীরณกุศลวิบาก หรือตทาลัมพณกุศลวิบากก็ตาม ต้องเกิดขึ้น
เพราะกรรมที่ได้กระทำแล้วเป็นปัจจัย

เวลาที่ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นทำให้บุคคลต่างกันไป จิตที่ทำกิจปฏิสนธิบางประเภทก็
มีปัญญาเจตสิกเกิดร่วมด้วย บางประเภทก็ไม่มีปัญญาเจตสิกเกิดร่วมด้วย

นี่ก็แสดงให้เห็นถึงกรรมที่ต่างกันแล้วว่า ถ้ากรรมใดไม่ประกอบด้วยปัญญา
เจตสิก จะให้ผลทำให้วิบากที่เกิดร่วมกับปัญญาเจตสิกเกิดไม่ได้เลย แต่ถ้าเป็นกรรมที่
ประกอบด้วยปัญญาเจตสิก จะให้เป็นผลเป็นวิบากที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาเจตสิกได้
ไหม ลองคิดดู กรรมที่เป็นไปเกี่ยวเนื่องประกอบกับปัญญาทำให้เกิดวิบาก คือ จิตที่

ประกอบกับปัญญาได้ แต่กรรมที่เกี่ยวเนื่องเป็นไปกับปัญญา จะทำให้เกิดวิบากที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาได้ไหม

เป็นเรื่องที่จะต้องอ่านมาก ฟังมาก ศึกษามาก พิจารณามาก ใคร่ครวญมาก

เพื่อที่จะได้ไม่สับสนว่า กรรมที่ประกอบด้วยปัญญาเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดวิบาก ที่ประกอบด้วยปัญญาได้ นี่ตอนหนึ่ง และกรรมที่ประกอบด้วยปัญญา เกี่ยวเนื่องกับปัญญาทำให้เกิดวิบาก ซึ่งไม่ประกอบด้วยปัญญา ก็ได้

มหากุศลมีทั้งหมด ๘ ดวง ทำให้เกิดกุศลวิบาก ๑๖ ดวง เป็นกุศลวิบากที่ประกอบด้วยปัญญา ก็ดวง ที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา ก็ดวง

นี่คือการที่จะต้องศึกษาจริงๆ พิจารณาจริงๆ เรื่องของกรรมนั่นเอง แต่เป็นเรื่องที่ละเอียด เพราะฉะนั้นธรรมทั้งหมดที่ได้ทรงแสดงไว้ จะต้องพิจารณา ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง จนเป็นความเข้าใจในเหตุในผลจริงๆ

เมื่อเป็นกุศลที่เกี่ยวเนื่องเป็นไปกับปัญญา เพราะฉะนั้นก็ทำให้เกิดวิบาก ที่เป็นกุศลที่ประกอบด้วยปัญญาได้ นี่ไม่ผิด แต่ก็ทำให้เกิดกุศลวิบาก ที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาด้วยได้ เพราะเหตุว่ามหากุศลมี ๘ ดวง ประกอบด้วยปัญญา ๔ ดวง

ในมหากุศลที่ประกอบด้วยปัญญา ๔ ดวงนั้น ก็ทำให้เกิดมหาวิบากได้ และทำให้เกิดมหาวิบาก ที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาได้

จริงหรือเปล่า เป็นไปได้หรือเปล่า ถ้าเป็นไปได้ จะทรงแสดงไว้ใหม่ว่า ผลของมหากุศล ๘ ดวง ทำให้เกิดกุศลวิบาก ๑๖ ดวง เป็นมหาวิบาก ๘ ดวง เป็นอกุศลกุศลวิบาก ๘ ดวง

ท่านผู้ฟังซึ่งเริ่มที่จะสนใจพระธรรม ก็เปิดวิทยุฟัง ฟังแล้วก็บอกว่าไม่เข้าใจ มีไหม เป็นมหากุศลหรือเปล่าที่ฟัง เรื่องของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ที่ฟังนั้นเป็นมหากุศลหรือเปล่า

ถามถึงขณะที่ฟัง ไม่ได้ถามถึงขณะที่กำลังฟังแล้วผลอสติ แต่ขณะที่กำลังฟังนี้เป็นกุศลหรือเปล่า ถ้าไม่เป็นจะฟังไหม คิดดู ย่อมไม่ฟัง แต่เมื่อฟังแล้วไม่เข้าใจ บอกเลยว่าฟังหลายครั้งแล้วก็ไม่เข้าใจ เพราะฉะนั้นในขณะนั้น จะประกอบด้วยปัญญาไหม ยังไม่ประกอบ แต่ว่าเมื่อมีการฟังแล้วก็เข้าใจบ้าง ยังไม่ใช้การชัดเจนจริงๆ ปัญญาอ่อน

หรือคมในขณะที่ฟังแล้วก็เข้าใจบ้าง เพิ่งจะเข้าใจงาๆ นิดๆ หลังจากที่บางท่านอาจจะฟังมาเป็นเวลานานทีเดียว

เพราะฉะนั้นถ้าคุณนั้นให้ผลจะทำให้เกิดพร้อมกับปัญญาเจตสิกใหม่ นิดเดียวเท่านั้นเอง เพิ่งจะเริ่ม แต่ว่ายังไม่เข้าใจอะไรมากมาย เช่นได้ฟังว่า นามธรรมเป็นธาตุรู้ เป็นสภาพรู้ เป็นอาการรู้ เข้าแล้วเข้าอีกเป็นเดือนเป็นปี ก็ยังคงพูดตาม คิดตามว่า นามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ เป็นลักษณะของปัญญาที่พร้อมจะให้ผลเกิดขึ้นประกอบด้วยปัญญาหรือเปล่า ลองพิจารณาดู เพียงที่ฟัง แล้วก็โน้มไปนิดหนึ่งว่า นามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ จะสามารถทำให้มหาวิบากเกิดพร้อมกับปัญญาเจตสิกได้ไหม เพียงเท่านั้นเอง จะเป็นปัจจัยให้มหาวิบากเกิดพร้อมกับปัญญาเจตสิกได้ไหม เพียงเท่านั้นเองที่พูดตามไปหลังจากที่ได้ยินได้ฟังบ่อยๆ ว่า นามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ พูดได้ แต่รู้อย่างนั้นหรือเปล่า

เพราะฉะนั้นระดับขั้นของปัญญา จะเห็นได้ว่ามีหลายระดับขั้นจริงๆ ตั้งแต่เริ่มฟัง เป็นมหากุศลจริง แต่ยังไม่ใช่วุฒิสัมปยุตต์ แล้วเมื่อมีความเข้าใจเพิ่มขึ้นสักนิดสักหน่อย แต่ยังคงเป็นนามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ โดยที่ยังไม่ได้ประจักษ์ลักษณะของสภาพรู้ ธาตุรู้ อาการรู้ จะเป็นปัจจัยถึงกับให้มหาวิบากเกิดพร้อมกับปัญญาเจตสิกได้ไหม

เพราะฉะนั้นมหากุศลญาณสัมปยุตต์เป็นปัจจัยให้มหาวิบากญาณสัมปยุตต์เกิดได้ และเป็นปัจจัยให้กุศลวิบากที่ไม่เกิดร่วมกับปัญญาเจตสิกเกิดด้วยได้

คิดถึงกรรมที่จะกระทำ หรือคิดถึงกรรมที่กระทำอยู่

นี่คือชีวิตประจำวัน กรรมที่แต่ละท่านกำลังทำอยู่ เพราะฉะนั้นไม่ควรคิดถึงกรรมที่จะทำ ซึ่งโดยมากท่านผู้ฟังคิดถึงกรรมที่จะทำ ปีนี้จะทำกุศลกรรมอะไร ก็อาจจะคิดไว้เตรียมไว้ว่า จะทำกุศลกรรมอะไรบ้าง เดือนหน้าจะถวายทาน อาทิตยหน้าอาจจะถวายทาน หรืออะไรอย่างนั้น แต่กำลังทำกรรมอะไรเดี๋ยวนี้ ขณะนี้ ควรที่จะได้พิจารณากรรมที่กำลังกระทำว่าเป็นกุศลหรืออกุศล แทนที่จะพิจารณากรรมที่จะกระทำ

ขณะนี้ เป็นกุศลกรรมหรือเปล่า กรรม คือ ขณะนี้เอง ที่จะต้องพิจารณาเรื่องของจิตทั้งหมด เรื่องของเจตสิกทั้งหมด เรื่องของกรรมทั้งหมดที่ทรงแสดงไม่พ้นจากในขณะนี้เอง เพียงแต่ว่าจะเกื้อกูล ให้ท่านผู้ฟังเป็นผู้ที่ละเอียดที่สติจะระลึกที่จะเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมที่ได้ศึกษาตรงตามความเป็นจริงหรือเปล่า เพื่อที่จะให้ปัญญาเจริญขึ้นจริงๆ เพื่อที่จะเกื้อกูลให้สติระลึกจนเป็นจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานบ้าง หรือ เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐานบ้าง กายานุปัสสนาสติปัฏฐานบ้าง ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานบ้าง โดยอาศัยความเข้าใจพระธรรม ซึ่งพระผู้มีพระภาคทรงแสดงลักษณะสภาพของแต่ละขณะจิตซึ่งกำลังเกิดกับทุกท่าน ตามปกติ ตามความเป็นจริง

เพราะฉะนั้นในขณะนี้ เป็นกุศลหรือเปล่า เป็นญาณสัมปยุตต์หรือเปล่า เดี๋ยวนี้เอง ถ้าสติเกิด เป็นมหากุศล ระลึกลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ พิสูจน์อีก ปัญญารู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏหรือยัง

ขณะที่ฟังธรรมไม่เข้าใจ เป็นมหากุศลญาณวิปยุตต์

ขณะที่กำลังฟังธรรมในขณะนี้ ขณะที่เพียงฟังแล้วไม่เข้าใจ ก็ต้องเป็นมหากุศล แต่เมื่อไม่เข้าใจจะเป็นญาณสัมปยุตต์ได้ไหม ไม่ได้ และเมื่อฟังแล้ว ก็เริ่มเข้าใจบ้าง เล็กน้อย นิดหน่อย นิดเดียว อย่างเช่น นามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ ธาตุรู้ก็บอกแล้วว่า ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เป็นแต่เพียงธาตุ คือ สภาพธรรมอย่างหนึ่ง เป็นอาการรู้ แสดงว่าไม่มีรูปร่าง ไม่มีสี ไม่มีเสียง ไม่มีกลิ่นเลย เป็นแต่เพียงอาการรู้เท่านั้นเอง เป็นญาณสัมปยุตต์หรือยัง หรือว่าเพียงเงาๆที่จะรู้ว่า นี่คือลักษณะของนามธรรม

ขณะที่กำลังเห็น ในพระไตรปิฎกพระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า จักขุวิญญาณเกิดขึ้นเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา ฟังก็เข้าใจว่า ไม่ใช่ตัวตน เพราะเหตุว่าต้องเป็นจิต ไม่ใช่รูปที่กำลังเห็น แต่ในขณะที่เห็นเดี๋ยวนี้ จักขุวิญญาณเห็น ไม่ใช่ตัวตน ลักษณะของธาตุรู้ที่เป็นจักขุวิญญาณคืออย่างไร ไม่ใช่ชื่อจักขุวิญญาณ แต่เป็นลักษณะ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ ปัญญาสามารถที่จะรู้อย่างนี้หรือยัง หรือว่าเริ่มที่จะเข้าใจบ้างเล็กน้อย

สภาพของจิตต้องเป็นมหากุศลญาณสัมปยุตต์ที่ต่ำที่สุด น้อยที่สุด สามารถจะให้ผลเป็นมหาวิบากญาณวิปยุตต์ได้ เพราะเหตุใด ฟังแล้ว ไม่ฟังอีกเลย ๓๐ ปี ลืมใหม่ นามธรรมเป็นอย่างไร ที่เคยได้ยินได้ฟังไว้ ที่ค่อยๆ น้อมไปที่ละน้อย ถ้า ๓๐ ปีนั้น ไม่ได้ฟังเลย เผอิญไปอยู่ที่อื่น หหมดโอกาสที่จะได้ยินได้ฟังด้วยประการใดๆ ก็ตาม จะเหมือนกับการที่ฟังอีกบ่อยๆ เนืองๆ พิจารณาอีกบ่อยๆ เนืองๆ ใกล้เคียงต่อลักษณะของสภาพที่เป็นธาตุรู้เพิ่มขึ้น แม้ว่าจะเป็นเพียงวันละเล็กละน้อย แต่ว่าสามารถเป็นปัญญาที่ค่อยๆ รู้ขึ้น มากกว่าที่จะห่างเหินไปเสียเลย

เพราะฉะนั้นในการฟังที่เป็นมหากุศลญาณสัมปยุตต์เพียงครั้งแรกนั้นหรือ ที่จะให้ผลเป็นมหาวิบากญาณสัมปยุตต์ ในเมื่อมีกำลังอ่อน เกือบจะเรียกว่า มลายหายไปเลย ถ้าไม่มีการที่จะฟังอีกบ่อยๆ หรือไม่มีการที่จะน้อมพิจารณาอีกเนืองๆ เป็นมหากุศลญาณสัมปยุตต์ที่ไม่มีกำลังเลย

เพราะฉะนั้นย่อมสามารถที่จะให้ผลเป็นมหาวิบากญาณวิปยุตต์ได้ แต่ถ้าผู้ใดอบรมเจริญปัญญาประจักษ์แจ้งลักษณะสภาพของนามธรรมและรูปธรรม ยังไม่ถึงความเป็นพระโสดาบันบุคคล แต่ปัญญาที่สามารถประจักษ์แจ้งลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมได้ ให้ผลเป็นมหาวิบากญาณสัมปยุตต์ เพราะเหตุว่าปัญญาต่างชั้นกัน เหลือเกินกับการที่เพียงเริ่มที่จะเข้าใจในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม

การให้ผลของมหากุศล

สำหรับมหากุศลญาณสัมปยุตต์ ย่อมให้ผลทำให้ปฏิสนธิด้วยมหาวิบากญาณสัมปยุตต์ก็ได้ หรือมหาวิบากญาณวิปยุตต์ก็ได้ แล้วแต่กำลังของปัญญา แต่มหากุศลญาณวิปยุตต์ให้ผลทำให้ปฏิสนธิจิตในภูมิที่เป็นมนุษย์หรือเทวดา แต่ว่าจิตที่ทำกิจปฏิสนธิเป็นมหาวิบากญาณวิปยุตต์ได้ หรือทำให้เป็นอเหตุกกุศลวิบากปฏิสนธิก็ได้

การเกิดในภูมิมนุษย์ แต่ว่าฟิการตั้งแต่กำเนิด ยังเป็นผลของกุศล คือ ไม่ทำให้เกิดในอบายภูมิ ไม่ทำให้เกิดในนรก ไม่ทำให้เกิดเป็นเปรต ไม่ทำให้เกิดเป็นอสุรกาย ไม่

ทำให้เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นผลของกุศลที่ทำให้เกิดเป็นมนุษย์ แม้ว่าจะพิจารณาตั้งแต่กำเนิด ก็ยังเป็นผลของกุศล แต่ว่าเป็นผลของกุศลที่อ่อนมาก

เพราะฉะนั้นมหากุศลญาณวิปยุตต์ ให้ผลเป็นมหาวิบากญาณวิปยุตต์ ปฏิสนธิได้ หรือ ให้ผลเป็นกุศลวิบากสันติธรรมปฏิสนธิก็ได้

เพราะฉะนั้นในชีวิตประจำวันจริงๆ ทุกท่านเป็นผู้ที่รู้จักตัวท่านมากกว่าบุคคลอื่น เพราะฉะนั้นก็ย่อมทราบเหตุของการที่จะให้เกิดข้างหน้า ซึ่งไม่มีบุคคลอื่นสามารถที่จะทำได้เลย นอกจากตัวของท่านเองว่า มหากุศลญาณสัมปยุตต์มีบ่อยๆ เนืองๆ มากขึ้นพอที่จะให้ผลทำให้ปฏิสนธิพร้อมด้วยปัญญาเป็นมหาวิบากญาณสัมปยุตต์ หรือว่าจะให้ผลอย่างอื่น กุศลแต่ละอย่างก็ให้ผลต่างกันไปตามกำลัง หรือตามประเภทของกุศลนั้นๆ

พึงธรรมเป็นมหากุศล

ขณะนี้ที่ทุกท่านกำลังพึงธรรม เป็นมหากุศล เป็นปัจจัยให้เกิดมหาวิบาก ถ้าจิตเกิดแล้วดับไป กุศลนี้ให้ผล ก็ต้องแล้วแต่ว่าเป็นกุศลวันนี้ขณะพึงธรรมวันนี้ที่เป็นมหากุศลญาณวิปยุตต์หรือญาณสัมปยุตต์ ทำให้ปฏิสนธิจิตต่างกัน เป็นปฏิสนธิจิตที่ประกอบด้วยปัญญาหรือไม่ประกอบด้วยปัญญา

ถ้ามีการฟังเพิ่มขึ้นๆ และรู้จุดประสงค์ของการฟังว่า เพื่อให้ปัญญารู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ไม่ใช่เพื่อเหตุอื่นเลยสักประการเดียว ทั้งการฟังธรรม การแสดงธรรม และกุศลทุกประการ เพื่อที่จะให้ปัญญาเจริญขึ้น เกื้อกูลเป็นสังฆารขันธปรุงแต่งให้สามารถจะพิจารณาละการยึดถือสภาพธรรมที่ปรากฏว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้

เวลาสวดมนต์จิตเป็นกุศลหรืออกุศล

เวลาสวดมนต์ เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล สลับกัน ตามความเป็นจริงทุกอย่าง ถ้าเวลาที่สวดเฉยๆ ไม่ได้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เป็นกุศลใหม่

นี่เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณา สวดเฉยๆ โดยที่ไม่ได้ระลึกถึง พระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เป็นกุศลใหม่

สวด ไม่ใช่เพียงพูด หรือท่องตามๆไป ขณะที่สวดมนต์ ซึ่งทุกท่านที่เป็นพุทธศาสนิกชนก็สวดมนต์ก่อนนอน และบางท่านทั้งตื่นขึ้นมามีด้วย ทั้งเช้าทั้งค่ำ ชีวิตปกติตามความเป็นจริง ในขณะที่กำลังสวดมนต์เป็นกุศลหรือเปล่า ในขณะที่สวดมนต์ไม่ได้ระลึกถึงพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เป็นกุศลหรือเปล่า เป็นมหากุศลหรือเปล่า เป็น

ถ้าไม่เป็น จะสวดใหม่ ขณะที่เผลอก็รู้ว่า ขณะนั้นเป็นอกุศล ขณะที่เผลอแต่สวด มีศรัทธาในขณะสวด ศรัทธาเป็นโสภณเจตสิก แม้จะไม่เกิดกับปัญญา เพราะเหตุว่าศรัทธาไม่ใช่ปัญญา เป็นเจตสิกแต่ละประเภท ต่างชนิดกัน ลักษณะต่างกัน กิจต่างกัน

เพราะฉะนั้นเมื่อมีศรัทธาจึงสวด แต่ก็สามารถจะรู้ได้ในการสวดมนต์แต่ละครั้งว่า ศรัทธามากหรือน้อย ประกอบด้วยปัญญาหรือไม่ประกอบด้วยปัญญา

นี่คือความวิจิตรของจิตซึ่งเป็นกรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะสมไปเรื่อยๆ การเกิดดับสืบต่อของจิตเป็นไปอย่างรวดเร็ว การเกิดดับสะสมของกรรมก็เป็นไปอย่างรวดเร็วในแต่ละวัน ในแต่ละภพ ในแต่ละชาติ

กรรมต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล

จะไม่มีกรรมที่แต่ละคนจะซ้ำกันเลย เพราะว่าแม้แต่ความคิดก็วิจิตรต่างๆกัน แม้ว่าจะเห็นสิ่งเดียวกัน ได้ยินอย่างเดียวกัน เพราะฉะนั้นก็ทำให้กรรมต่างกันออกไป และบางกรรมก็เป็นปฏิรูปมมเวทนียกรรม คือ ให้ผลในปัจจุบันชาติ คือ ในชาติที่ทำกรรมนั้น แต่ว่าไม่มีใครสามารถที่จะพยากรณ์ได้ว่า ในขณะที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้ เป็นผลของกุศลในชาตินี้เองที่ได้ทำเมื่อขณะนั้น วันนั้น

เพราะฉะนั้นถ้ามีคนหนึ่งคนใดมาบอกท่านผู้ฟังว่า ขณะนี้กำลังได้ผลของกรรมที่ท่านทำวันนั้นวันนี้ ท่านจะรู้สึกอย่างไร ไม่เชื่อ หรือว่าชาติก่อนเคยทำอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นชาตินี้จึงได้รับผลอย่างนั้นอย่างนี้ เชื่อไหม

แน่นอน รู้แต่เพียงว่า อกุศลกรรมย่อมให้ผลเป็นอกุศลวิบาก กุศลกรรมให้ผลเป็นกุศลวิบาก แต่พยากรณ์ไม่ได้ เพราะเหตุว่าไม่ใช่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

กรรมและกาลที่กรรมจะให้ผล

เพราะฉะนั้นกรรมที่ได้กระทำแล้วในชาติก่อนๆ นั้น และกรรมที่กำลังทำอยู่ในชาตินี้ จะมีกรรมทั้งประเภทที่ให้ผลในชาตินี้ และยังไม่ได้ให้ผลในชาตินี้ แต่จะให้ผลในชาติหน้าต่อไป หรือว่าในชาติหน้าต่อไปยังไม่ได้ให้ผล ก็ยังมีโอกาสจะให้ผลหลังจากชาติหน้าต่อไปอีก ไม่สิ้นสุดตราบใดที่ยังมีสังสารวัฏอยู่

เพราะฉะนั้นท่านที่หนักแน่นในเหตุในผล ก็ย่อมจะเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในกรรมของตนเองว่า ทุกท่านเป็นทายาทของกรรม มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ ไม่ใช่บุคคลอื่นสามารถที่จะดลบันดาลได้ แต่ว่าไม่มีใครสามารถจะบอกได้ พยากรณ์ได้ว่า ขณะที่กำลังมีกุศลวิบากเกิด หรืออกุศลวิบากเกิดนั้นเป็นผลของกรรมในชาติไหน แต่ให้ทราบทั่วกันว่า กรรมที่กระทำแล้วในชาตินี้ ก็มีบางกรรมที่เป็นทิวฐัมมเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาตินี้เอง

ทิวฐัมมเวทนียกรรม

สำหรับการให้ผลของกรรมโดยกาล คือ ทิวฐัมมเวทนียกรรม ให้ผลในปัจจุบันชาติที่กระทำกรรมนั้นหนึ่ง อุปัชฌายเวทนียกรรม ให้ผลในชาติต่อไป คือ ชาติหน้าต่อจากชาตินี้หนึ่ง และอปปริยายเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไปตราบใดที่สังสารวัฏยังไม่สิ้นหนึ่ง

ในขณจิต ๗ ขณะ เจตนาในขณจิตดวงที่ ๑ เมื่อให้ผลเป็นทิฏฐิธัมมเวทนียกรรม คือ ให้ผลในปัจจุบันชาตินั้นเอง ถ้าในปัจจุบันชาตินั้นไม่ให้ผล ก็เป็นอโหสิกรรม คือ กรรมที่ได้ทำแล้วแต่ไม่ทำให้วิบากเกิดขึ้น

ทุกท่านคงจะอยากได้ผลของกุศลขณจิตดวงที่ ๑ ทำบุญแล้วเมื่อไรจะได้ผลของบุญ พอทำเสร็จก็หวังที่จะได้ผลของกุศลนั้นทันที

นี่คือต้องการผลของบุญที่เป็นทิฏฐิธัมมเวทนียกรรม คือเมื่อทำแล้วก็ให้ได้ผลในชาตินั้นทันที ท่านผู้ฟังบอกว่าใจร้อน ก็ยังคงมีการหวังผลแม้ว่าจะช้า แต่ให้ทราบว่เวลาที่ได้กระทำบุญไปแล้ว อาจจะเป็นทิฏฐิธัมมเวทนียกรรมได้ หรือว่าอาจจะไม่ใช่ทิฏฐิธัมมเวทนียกรรมก็ได้

เสียตายใหม่ ทำบุญไปแล้ว ไม่ได้ให้ผลในชาตินี้ ขณจิตดวงที่ ๑ ไม่ได้ให้ผลในชาตินี้ เสียตายหรือไม่เสียตาย น่าเสียตาย ถ้าอย่างนั้นทางฝ่ายอกุศล น่าเสียตายใหม่ อกุศลจิตหรืออกุศลกรรมที่ได้ทำไปแล้ว แล้วอกุศลจิตขณจิตดวงที่ ๑ ควรจะให้ผลในปัจจุบันชาติ แล้วไม่ให้ เสียตายใหม่ ถ้าเป็นฝ่ายอกุศลไม่เสียตาย แต่ถ้าเป็นฝ่ายกุศล เสียตาย

แต่ให้ทราบว่ ทิฏฐิธัมมเวทนียกรรมเป็นได้ทั้งกุศลและอกุศล และขณจิตดวงที่ ๑ เป็นทิฏฐิธัมมเวทนียกรรม

อุปัชชเวทนียกรรม

สำหรับการให้ผลของกรรมโดยกาล ที่ไม่ใช่ในชาติปัจจุบัน ก็คือ อุปัชชเวทนียกรรม ให้ผลในชาติต่อไป คอยได้ใหม่ กุศลกรรมที่ทำแล้ว ถ้าชาตินี้ไม่ให้ผล ก็แล้วไปเลย ไม่ต้องเสียตาย เพราะเหตุว่าถ้าเสียตาย เดี่ยวอกุศลกรรมที่ทำไปแล้วในชาตินี้ก็ต้องให้ผลด้วย ถ้าเสียตาย

เพราะฉะนั้นสำหรับขณจิตดวงสุดท้ายคือดวงที่ ๗ สามารถที่จะเป็นอุปัชชเวทนียกรรม คือ ให้ผลในชาติต่อไป โดยทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น และเมื่อปฏิสนธิจิตดับไปแล้ว อุปัชชเวทนียกรรมก็เป็นปัจจัยทำให้วิภังคจิตเกิดต่อ ดำรงภพชาติสืบต่อไป

นอกจากนั้นยังอุปถัมภ์โดยการที่ทำให้จักขุวิญญาณ โสทวิญญูณ ฆาน วิญญูณ ชิวหาวิญญูณ กายวิญญูณ เกิดขึ้นรู้อารมณ์ต่างๆ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย โดยกรรมนั้นด้วย

เพราะฉะนั้นกิจของกรรมนี้ คือ ชนโกปถัมภกิจ หมายความว่าทำให้เกิดขึ้นโดย ปฏิสนธิกิจแล้วยังอุปถัมภ์ต่อไปด้วย

จริงไหม ทุกท่านที่เกิดมาในสกุลใด ก็อยู่ในสกุลนั้นตลอดไป ทุกท่านที่เกิดมาใน สกุลที่มั่งคั่งก็จะมีชีวิตที่สมบูรณ์ มั่งคั่งชั่วระยะที่กรรมอื่นยังไม่มีโอกาสจะให้ผล

เพราะฉะนั้นกรรมที่ทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น เมื่อปฏิสนธิจิตดับไปแล้ว ก็ทำให้ ภวังคจิตเกิดต่อ ดำรงสภาพชาติความเป็นบุคคลนั้น แล้วก็ยังอุปถัมภ์ให้ตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้กระทบสัมผัสกับอารมณ์แล้วแต่ว่าเป็นผลของกุศลที่ประณีตมากหรือน้อยชั้นใด ก็เป็นไปอย่างนั้นจนกว่ากรรมอื่นมีโอกาสจะให้ผล

ชาติก่อน ชาตินี้ ชาติหน้า เป็นไปตามกรรม

สังสารวัฏไม่มีสิ้นสุด ชาตินี้ก็เป็นผลของกรรมในอดีตที่ได้ทำแล้ว ที่ทำให้เกิดมา เป็นบุคคลนี้ ชาติก่อนจะมีหลายท่านที่คิดใหม่ว่า ก็คงจะเคยสงสัยว่าชาติหน้าจะเกิดที่ ไหน จะเกิดเป็นใคร เหมือนกับชาตินี้ ทุกคนก็อยากจะทราบว่าต่อไปชาติหน้าจะเกิดที่ ไหน และจะเกิดเป็นใคร เพราะทุกท่านรู้แน่นอนว่า อย่างไรก็อยู่ในโลกนี้ตลอดไป ไม่ได้ จะต้องจากโลกนี้ไป และเมื่อจากโลกนี้ไปแล้ว ที่น่าคิดน่าสงสัยก็คือจะไปที่ไหน คือจะเกิดที่ไหน เป็นใคร

ชาตินี้ยังคิดอย่างนี้ เพราะฉะนั้นชาติก่อนก็คงจะเคยสงสัยและก็คิดอย่างนี้ว่า ชาติหน้าเราจะเป็นใครอยู่ที่ไหน แต่คำตอบที่ชัดเจน ก็คือว่าที่สงสัยไว้ ชาติก่อนว่าจะ เป็นใครที่ไหน ก็คือเป็นคนนี้ ชาตินี้นั่นเอง ซึ่งก็ต้องสงสัยต่อไปถึงชาติหน้าอีกว่า จะ เป็นใคร อยู่ในภพภูมิไหนต่อไป แต่ให้ทราบว่าต้องเป็นไปตามกรรมทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นทุกท่านมีทั้งกุศลกรรมอย่างอ่อน และอย่างทีประคบด้วยปัญญา และมีอกุศลกรรมด้วย เพราะฉะนั้นถ้ายังไม่เป็นพระโสดาบันบุคคลก็ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดในอบายภูมิได้

อปรปริยายเวทนียกรรม

สำหรับการให้ผลโดยกาลของกรรมอีกประเภทหนึ่งคือ อปรปริยายเวทนียกรรม ถ้าไม่ให้ผลในชาติหน้า ก็ยังมีโอกาสที่จะให้ผลในชาติต่อไปอีก ไม่สิ้นสุด ตราบใดที่ยังมีสังสารวัฏอยู่

เพราะฉะนั้นทุกท่านจะเกิดมาแล้วนานแสนนานเท่าไร ไม่มีใครสามารถที่จะทบทวนย้อนไปได้ เช่นเดียวกับที่จะเกิดอีกต่อไป ก็ไม่มีใครสามารถที่จะรู้ว่า จะเกิดต่อไปอีกยาวนานสักเท่าไร นอกจากจะได้อบรมเจริญปัญญา สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยบุคคล เป็นพระโสดาบันบุคคลเมื่อไร จะเกิดอีกไม่เกิน ๗ ชาติ แต่ถ้ายังไม่ใช่พระโสดาบัน และก็อยากจะไม่เกิดอีกเลย เป็นไปไม่ได้ อยากรู้ก็ต้องเกิด เพราะเหตุว่ามีเหตุปัจจัยที่จะให้เกิด คือ กรรม

กรรม ๓ กับชวนจิต ๗ ขณะ

ถ้าจะแสดงถึงกรรมทั้ง ๓ นี้กับชวนจิต สงเคราะห์กรรมทั้ง ๓ นี้กับชวนจิต ๗ ขณะ ทิฏฐธัมมเวทนียกรรมเป็นชวนจิตดวงที่ ๑ เพราะเหตุว่าสามารถจะให้ผลเพียงในชาติปัจจุบันนี้เท่านั้น ถ้าชวนจิตดวงที่ ๑ ไม่ให้ผล ไม่เป็นทิฏฐธัมมเวทนียกรรม ก็จะไม่ให้ผลในชาติต่อไปเลย

สำหรับกรรมที่ ๒ คือ อุปปัชชเวทนียกรรม ได้แก่ กรรมที่จะทำให้ปฏิสนธิในชาติต่อไป และให้ผลได้ในชาติต่อไป ได้แก่ ชวนจิตดวงที่ ๗

อปรปริยายเวทนียกรรม ที่จะให้ผลได้ตลอดไปในชาติอื่นๆ ตราบเท่าที่ยังมีสังสารวัฏอยู่ ก็ได้แก่ ชวนจิตขณะที่ ๒ ถึงขณะที่ ๖

เศษของกรรมหมายความว่าอะไร

สมนึก ผมเคยได้ยินคำว่า “เศษของกรรม” หมายความว่าอย่างไร มีลักษณะเป็นอย่างไร

ส. กรรมที่ทำแล้วให้ผลยังไม่หมดคะ ยังเหลือโอกาสที่จะให้ผล

สมนึก หมายความว่า ถ้าเพื่อรับผลในอบายแล้ว เศษของกรรมนั้นยังไม่หมด

ส. ยังไม่หมดได้คะ

สมนึก แล้วเศษของกรรมทำปฏิสันธิได้อีก

ส. ได้คะ

สมนึก กรรมนี้ใช้ไปจนจะหมดแล้ว เศษของกรรมทำไมจึงมีกำลังทำปฏิสันธิได้อีก

ส. เมื่อเป็นกรรมที่ครอบงำก็สามารถทำให้ปฏิสันธิจิตเกิดได้

สมนึก กรรมลักษณะไหนจึงเป็นเศษของกรรม

ส. กรรมหนึ่งๆ จิตเกิดขึ้นก็ดวง การกระทำกรรมหนึ่งสำเร็จลงไปแล้วครั้ง ๑ จิตเกิดขึ้นก็ดวง จิตที่กระทำกรรมนั้นสำเร็จลง เกิดขึ้นก็ดวง

สมนึก ไม่ทราบครับ

ส. วิธีจิตเกิดขึ้นที่เป็นกุศลชวนจิตหรืออกุศลชวนจิตจะเกิดซ้ำกัน ๗ ขณะ ถ้าเป็นขณะดวงที่ ๑ สามารถจะให้ผลได้ในปัจจุบันชาติ คือ ชาติที่ทำการนั้น ถ้าไม่ให้ผลในชาตินั้น ขณะดวงที่ ๑ จะไม่ทำให้เกิดวิบากในชาติต่อไปได้เลย เพราะเหตุว่าขณะดวงที่ ๑ มีกำลังอ่อนกว่าขณะอื่น เพราะฉะนั้นจึงสามารถที่จะให้ผลได้เฉพาะในปัจจุบันชาตินั้น

เพราะฉะนั้นขณะดวงที่ ๑ จึงเป็นทิวฐฐัมมเวทนียกรรม คือ กรรมที่สามารถจะให้ผลในปัจจุบันชาติ แต่ก็ไม่มีผู้ใดสามารถที่จะรู้ได้จริงๆ ว่าขณะที่วิบากจิตนี้กำลังเกิดขึ้นเป็นผลของกรรมใด จะเป็นผลของทิวฐฐัมมเวทนียกรรม คือ ชวนจิตดวงที่ ๑ ในชาตินั้น หรือว่าจะเป็นผลของอดีตกรรมในชาติก่อน หรือว่าจะเป็นผลของกรรมที่ได้กระทำมาแล้วเนิ่นนานในสังสารวัฏ เพราะเหตุว่าชวนจิตที่เป็นกุศล ๗ ขณะ หรืออกุศล

๗ ขณะ มีกาลที่จะให้ผลต่างกัน คือถ้าเป็นชวนจิตดวงที่ ๑ ให้ผลในปัจจุบันชาตินั้น ทำให้วิบากเกิดขึ้นในปัจจุบันชาตินั้น ถ้าเป็นชวนะดวงที่ ๗ ก็ทำให้วิบากเกิดขึ้นในชาติต่อไป ถ้าเป็นชวนะดวงที่ ๒ ถึงดวงที่ ๖ ก็เป็นปัจจัยที่จะทำให้วิบากจิตเกิดในชาติหลังๆต่อไปอีกได้ ตราบใดที่ยังมีสังสารวัฏ

เพราะฉะนั้นแต่ละกรรมที่ได้กระทำสำเร็จลง ชวนจิตเกิด ๗ ครั้ง ๗ ครั้ง ๆ กว่ากรรมหนึ่งๆจะสำเร็จลงไป

สมนึก ผมก็ยังไม่เข้าใจว่า การกระทำกรรมสำเร็จครั้งหนึ่ง จิตเกิดกี่ดวง

สุ. ขณะนี้ทางตาที่เห็น มีชวนจิตเกิดแล้ว ๗ ขณะ ที่กำลังได้ยิน ซึ่งดูเสมือนว่าทั้งเห็นด้วย ทั้งได้ยินด้วย ความจริงมีภวังคจิตคั่น และมีมโนทวารวิถีจิตคั่น แล้วก็มีชวนะทางโสตทวารวิถีอีก ๗ ขณะ ในขณะที่ดูเหมือนทุกอย่างเกิดขึ้นพร้อมกัน

เพราะฉะนั้นเวลาที่เกิดความคิดหรือเจตนาที่จะทำกรรมหนึ่งกรรมใด เริ่มตั้งแต่คิด ชวนจิต ๗ ขณะจะเกิดก็ครั้ง ๗ ขณะ ๗ ขณะ ๗ ขณะ ก็ครั้งกว่ากรรมหนึ่งๆจะสำเร็จลง

ท่านผู้ฟังคิดจะถวายนาน ก็ขณะจิตที่คิดอย่างนั้น มีการนับได้ไหมคะ ทางตาเห็น ๗ ขณะ ทางหู ๗ ขณะ ทางมโนทวาร ๗ ขณะ เกิดดับสืบทอดกันอย่างรวดเร็วเพียงชวนะ ๗ ขณะ โดยไม่นับจิตอื่นซึ่งเกิดก่อนและเกิดหลังชวนะนั้น และกว่าจะนึกว่าถ้าจะถวายนาน จะทำอาหารอะไร ชวนะอีกเท่าไร

สมนึก นับไม่ถ้วน

สุ. ก็นับไม่ถ้วน เพราะฉะนั้นเมื่อกรรมให้ผล และยังให้ผลไม่หมด ก็ยังมีเศษของกรรมที่จะให้ผลต่อไปได้ คือ กรรมที่ให้ผลแล้วแต่ยังให้ไม่หมด จึงชื่อว่าเศษของกรรม

เศษของกรรม ต้องคิดนีก่อนหรือไม่

สมนึก ผมเคยได้ยินว่า เศษของกรรมหมายความว่า การที่จะกระทำกรรมที่เป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมก็ดี เราจะต้องมีการรำพึงก่อน หรือคิดนีก่อน ใคร่ครวญก่อน นั่นเป็นเศษของกรรมหรือเปล่าครับ ก่อนที่จะทำให้ครบองค์

สุ. นั่นเป็นบุพพเจตนา

สมนึก ไม่ใช่ลักษณะเศษของกรรม

สุ. ไม่ใช่ค่ะ เป็นตัวกรรม ที่จะครบองค์ต่อเมื่อการกระทำนั้นสำเร็จลง ถ้าท่านผู้ฟังคิดที่จะถวายทาน หรือให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อประโยชน์สุขแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด กุศลจิตเกิด การให้นั้นสำเร็จหรือยัง เพียงคิดว่าจะให้

สมนึก ยังครับ

สุ. ยังไม่สำเร็จใช่ไหมคะ แต่กุศลจิตเกิดแล้ว แต่กรรมยังไม่สำเร็จ และว่ากรรมจะสำเร็จ กุศลจิตที่เป็นขณะจะเกิดอีก ๗ ขณะ ๗ ขณะ อีกกี่ครั้ง

ผู้ถาม นับไม่ได้

สุ. ก็นับไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็แล้วแต่ว่ากรรมใดจะให้ผลหมด หรือว่ายังให้ผลไม่หมดก็เป็นเศษของกรรม ซึ่งยังสามารถให้ผลได้

ถ้าอ่านในอรรถกถา ก็จะมีเรื่องเศษของกรรมอยู่เสมอ กรรมนั้นให้ผลแล้ว ยังให้ไม่หมดเพราะฉะนั้นต่อมาภายหลังก็เกิดเป็นอะไรๆ หรือว่า กรรมนั้นให้ผลแล้วแต่ยังให้ผลไม่หมดเพราะฉะนั้นในชาตินั้นจึงได้รับผลของกรรมนั้น ทางตา หรือทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย อย่างไรก็ตาม

เคยปวดหัวตัวร้อนนิดๆ หน่อยๆ ไหมคะ ต้องเป็นผลของอกุศลกรรม เป็นเศษของกรรมได้ไหม เพียงนิดหน่อย หกขันธ์หนึ่ง มีบาดแผลเล็กน้อย แต่กรรมที่ทำจริงๆ สำเร็จครบองค์ไปแล้วสามารถที่จะทำให้เกิดในอบายภูมิได้ เกิดในนรกก็ได้ เกิดเป็นเปรตก็ได้ เป็นอสุรกายก็ได้ เป็นสัตว์เดรัจฉานก็ได้ นั่นคืออกุศลกรรมที่สำเร็จเป็นกรรมบถครบองค์ให้ผล แต่ว่าการเจ็บปวดนิดหน่อย ปวดหัวตัวร้อนเล็กน้อย เจ็บไข้ได้ป่วยเล็กน้อย ก็ต้องเป็นผลของอกุศลเหมือนกัน จะเป็นเศษของกรรมได้ไหม

เรื่องของกรรมเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก และถ้าไม่ใช่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่มีใครพยากรณ์ว่า ในขณะที่วิบากจิตเกิดในขณะนี้ เป็นผลของกรรมใด

สมณิก เมื่อที่อาจารย์ถามว่าอะไรครับ ขอทวนคำถามอีกที

สุ. เจ็บปวดนิดหน่อย ปวดหัวตัวร้อนนิดหน่อย หกล้มมีแผลเล็กน้อย เป็นผลของอกุศลกรรม ใช่ไหมคะ แต่อกุศลกรรมจริงๆ ที่ทำครบองค์แล้วสามารถจะทำให้ปฏิสนธิเกิดในอบายภูมิได้ คือ เกิดในนรกได้ ฆ่าสัตว์ครบองค์ มีเจตนาฆ่าก่อนฆ่า รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต มีความเพียรในการฆ่า และสัตว์นั้นก็ตายลงไปด้วยจากการฆ่านั้น ครบองค์ ทำให้เกิดในอบายภูมิ แต่ว่ายังไม่หมดผลของกรรม โดยการที่ว่าเมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็ยังเป็นผู้ที่มีโรคภัยเบียดเบียนบ่อยๆ

สมณิก เป็นลักษณะเศษของกรรมใช่ไหมครับ

สุ. ค่ะ ถ้าเป็นผลของกรรมจริงๆ ก็ทำให้เกิดในอบายภูมิ แต่เศษของกรรมก็ติดตามมา ทำให้เป็นผู้ที่สุขภาพร่างกายไม่ดี ไม่แข็งแรง

เศษของกรรมมี เศษของวิบากมีหรือไม่

กฤษฎา เมื่อที่อาจารย์พูดถึงเรื่องกรรม ถ้าว่าเจตนาเป็นกรรม และผลของกรรมก็คือวิบาก เมื่อที่อาจารย์พูดถึงอาการปวดหัวตัวร้อนว่าเป็นเศษของกรรม ที่นี้อยากเรียนถามว่า เศษของวิบากจะมีหรือไม่ ทำไมอาการปวดหัวตัวร้อนไม่เป็นเศษของวิบากแทนที่จะเป็นเศษของกรรม

สุ. วิบากเกิดขึ้นโดยมีกรรมเป็นปัจจัย แต่วิบากจิตไม่สามารถทำให้เกิดวิบากจิตได้ วิบากจิตทั้งหมดเกิดขึ้นเพราะกรรมเป็นปัจจัย เมื่อกรรมให้ผล คือ ทำให้วิบากจิตเกิดขึ้นและดับไปแล้ว ก็หมดเรื่องของวิบาก แต่ว่ากรรมยังมีอยู่ต่อไปไหม ถ้ากรรมยังมีอยู่ต่อไป ก็ทำให้วิบากจิตเกิดขึ้นอีกต่อไป เพราะฉะนั้นวิบากจิตที่เกิดต่อเป็นผลของกรรม ไม่ใช่เป็นผลของวิบาก

กฤษฎา แล้วที่เป็นอาการปวดหัวตัวร้อน ตอนนั้นยังไม่เรียกว่าเป็นวิบากใช่ไหม

สุ. เป็นวิบากจิต ซึ่งเกิดขึ้นเพราะกรรมเป็นปัจจัย อกุศลกรรมเป็นปัจจัยทำให้อกุศลวิบากเกิดขึ้น วิบากจิตทั้งหมดจะเกิดขึ้นโดยไม่มีกรรมเป็นปัจจัยไม่ได้

เพราะฉะนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องทราบว่า จิตขณะไหนเป็นวิบากซึ่งเป็นผล และขณะไหนเป็นกรรมซึ่งเป็นเหตุ เพราะเหตุว่าวิบากไม่ใช่กรรม แต่วิบากเป็นผลของกรรม

เจตนา ๒ ประเภท กับกัมมปัจจัย

กฤษณา ที่สงสัยว่ามีเศษของกรรม ทำไมไม่มีเศษของวิบาก เพราะว่าถ้าเจตนาคือกรรม ถ้ามีเศษของกรรม ก็น่าจะเป็นเศษของเจตนา ในทำนองนั้น

สุ. เจตนามี ๒ ประเภท คือ สหชาตกัมมปัจจัย ๑ นานักขณิกกัมมปัจจัย ๑ สหชาตกัมมปัจจัย หมายความว่าเจตนาซึ่งเกิดกับจิตทุกดวง

เพราะฉะนั้นเจตนาซึ่งเกิดกับวิบากจิต ก็เป็นวิบากเจตสิก เจตนาที่เกิดกับกุศลจิตก็เป็นกุศลเจตนาเพราะเกิดกับกุศลจิต เจตนาที่เกิดกับอกุศลก็เป็นอกุศลเจตนา เกิดกับอกุศลจิต เจตนาที่เกิดกับกิริยาจิตก็เป็นกิริยาเจตนา เพราะเหตุว่าเกิดกับกิริยาจิต

เพราะฉะนั้น ก็ต้องจำแนกแม้เจตนาว่า เจตนาที่เป็นกรรม เป็นนานักขณิกกรรม ทำให้วิบากจิตเกิดขึ้นข้างหน้าได้ คำว่า “นานักขณิกกรรม” หมายความว่ากรรมที่ให้ผลต่างขณะ ไม่ใช่ในขณะที่เจตนานั้นเกิดขึ้น แต่ถ้าเป็นสหชาตกรรม เจตนานั้นให้ผล คือทำให้เจตสิกอื่นเกิดพร้อมกับตนในขณะที่ตนเองเกิดขึ้น จึงเป็นสหชาตกรรม แต่ถ้าเป็นนานักขณิกกรรม ก็หมายความว่ากรรมที่เราเข้าใจกันว่า เมื่อกรรมได้กระทำแล้วก็ปัจจัยทำให้วิบากเกิดขึ้นภายหลัง คือ ให้ผลต่างขณะ ไม่ใช่ในขณะที่ตนเองเกิดขึ้น

กรรม ๑๒

โดยนัยของพระสุตตันตปิฎก ตามข้อความในมโนรทปุริณี อรรถกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปฐมปัณณาสก์ วรรคที่ ๔ นิทานสูตร ซึ่งได้แสดงกรรม ๑๑ คือ แสดงโดยกาลของการให้ผล ๓ ได้แก่

ทิวฐัมมเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาติหนึ่ง

อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไปหนึ่ง

และอปรปริยายเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไปนั้นอีก ตราบใดที่สังสารวัฏยังไม่สิ้นหนึ่ง

ซึ่งข้อความเรื่องของกรรมอื่น จะไม่ใช่กรรม ๑๑ แต่เป็นกรรม ๑๒ โดยกล่าวถึงอีกกรรมหนึ่ง คือ อโหสิกรรม ซึ่งข้อความในมโนรทปุรณี โดยปริยายแห่งปฏิสัมภิทามรรค ท่านพระสารีบุตรจำแนกกรรม แม้อย่างอื่นไว้ ๑๒ ประการ มีข้อความว่า

๑. อโหสิ กมมํ อโหสิ กมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมได้มีแล้ว

นี่เป็นเรื่องที่ทุกท่านจะพิจารณาชีวิตของท่านอย่างละเอียดทีเดียวว่า ที่ยังต้องมีการเกิด แล้วก็ยังไม่จุติ ยังมีการเห็น การได้ยิน มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในชีวิตอยู่ทุกขณะ แต่ละขณะ ล่วงไปๆ โดยขณะๆ เรื่อยๆ ก็เพราะเหตุว่ามีกรรมนั่นเองยังเป็นปัจจัยอยู่ และในสังสารวัฏที่ยาวนาน แม้พระผู้มีพระภาคเองในคืนที่จะตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ จะได้ทรงระลึกชาติสักเพียงใดตลอดปฐมยาม ก็ไม่สามารถที่จะจบสิ้นได้

เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นว่าสังสารวัฏที่ผ่านมาแล้วยาวนานมาก และในชาตินี้ก็จะเป็นชาติหนึ่งซึ่งใกล้จะจบสิ้นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏ ซึ่งยังจะต้องมีการเกิด เพราะมีกรรมที่ยังไม่ได้ให้ผลอีกมากทีเดียวที่จะทำให้สังสารวัฏยืดยาวอีกต่อไปนับไม่ถ้วน

ตราบใดที่ยังไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรม ยังไม่ใช่พระโสดาบัน การเกิดต้องมียื้อมากมาย เมื่อไรเป็นพระโสดาบันบุคคล เมื่อนั้นการเกิดจึงจะยังมีอยู่อีกอย่างมากที่สุด ๗ ชาติ

เพราะฉะนั้นก็ควรจะทราบเรื่องความสลับซับซ้อน ความมากมายของกรรมในสังสารวัฏ ซึ่งยังติดตามให้ผลแม้ในปัจจุบันชาตินี้ได้ โดยที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่สามารถที่จะรู้ได้เลยว่า แต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับท่าน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกุศลวิบากหรืออกุศลวิบากนั้น เป็นผลของกรรมใดในชาติใด เพราะเหตุว่าแม้ในชาตินี้เอง แต่ละท่านก็ต่างได้ทำกรรมไม่น้อยเลย ทั้งที่เป็นกุศลกรรมและอกุศลกรรม เฉพาะในชาตินี้ชาติ

เดียว เมื่อรวมในชาติก่อนๆ ย้อนไป ย้อนๆ ไปอีก ก็เห็นได้ว่ากรรมยังมีอีกมากมาย เหลือเกินที่จะทำให้สังสารวัฏยาวนานต่อไป

เพราะฉะนั้น อโหสิ กัมม อโหสิ กัมมวิปาโก ได้แก่ กรรมได้มีแล้ว คือ ได้กระทำแล้ว ผลของกรรมได้มีแล้ว หมายความว่า กรรมในสังสารวัฏที่ทำแล้ว ก็ได้ให้ผลไปแล้ว ก็มี ไม่ใช่ว่าไม่ได้ให้ผลไปเลย แต่ในสังสารวัฏที่ยาวนาน กรรมที่ได้ทำแล้ว จริง และผลของกรรมก็ได้มีแล้วด้วย หมดไปแล้วกรรมนั้นอย่างหนึ่ง คือ เป็นอโหสิกรรม เพราะเหตุว่ากรรมได้มีแล้ว และผลของกรรมได้มีแล้วด้วย

๒. อโหสิ กัมม นาโหสิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมไม่ได้มีแล้ว

หมายความว่า กรรมได้กระทำแล้วจริง แต่ยังไม่ได้ให้ผลในอดีต กรรมในอดีตได้กระทำไปแล้ว แต่ว่าผลของกรรมนั้นยังไม่ได้ให้ผลในอดีต คอยโอกาสที่จะให้ผลในชาตินี้หรือในชาติต่อไปก็ได้ แต่กรรมมีแล้ว

เพราะฉะนั้นกรรมมีแล้วนั้นเป็นอโหสิ กัมม นาโหสิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมไม่ได้มีแล้ว คือ กรรมในอดีตไม่ได้ให้ผลในอดีต

ต่างกับข้อที่ ๑ คือ ประเภทที่ ๑ กรรมในอดีตให้ผลแล้วในอดีต ใครตามระลึกได้บ้าง ผลของกรรมในอดีตชาติก่อนๆ ก็ไม่ทราบว่าเป็นใคร ได้รับผลของกรรมอะไร เพราะฉะนั้นก็ไม่สามารถจะล่วงรู้ไปถึงกรรมก่อนนั้นอีก ซึ่งได้ทำแล้ว คือกรรมในอดีตได้มีแล้ว และผลของกรรมในอดีตก็ได้มีแล้ว กรรมในอดีตให้ผลแล้วในอดีตอย่างหนึ่ง และกรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมไม่ได้มีแล้ว คือ กรรมในอดีตไม่ได้ให้ผลในอดีตระลึกถึงชาติก่อนๆ ไม่ได้ก็จริง แต่ให้ทราบลักษณะของกรรมที่กระทำแล้ว ที่เป็นอโหสิกรรม

๓. อโหสิ กัมม อตฺถิ กัมมวิปาโก คือ กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมมีอยู่

คือ กรรมในอดีตให้ผลในปัจจุบัน โดยที่ไม่ทราบอีกเหมือนกันว่า ขณะนี้เป็นผลในปัจจุบันเป็นผลของกรรมใดในอดีต แต่ให้ทราบว่ากรรมนั้นได้กระทำแล้วในอดีต ผลของกรรมนั้นมีอยู่ คือ ในปัจจุบันชาตินี้

ท่านที่กำลังสุขสบาย เป็นผลของกรรมในอดีต ท่านที่กำลังทุกข์ยาก ลำบาก เดือดร้อน ก็เป็นผลของกรรมในอดีต โดย อโหสิ กัมมํ อตฺถิ กัมมวิปาโก คือ กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมมีอยู่

๔. อโหสิ กัมมํ นตฺถิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมไม่มีอยู่

นี่เป็นเรื่องความละเอียดของกรรมจริงๆ ที่แสดงว่า กรรมได้มีแล้ว หมายความว่าถึงกรรมในอดีตได้กระทำแล้ว แต่ว่าไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาติ

กรรมในอดีตมากมายเหลือเกินในสังสารวัฏ มีแล้ว คือ อโหสิ กัมมํ กรรมได้มีแล้ว นตฺถิ กัมมวิปาโก ผลของกรรมไม่มีอยู่ คือ ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาติ ชาติหน้าอาจจะให้ผลก็ได้ กรรมที่ได้กระทำแล้วๆมาในสังสารวัฏ แต่ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาติ แต่อาจจะให้ผลในชาติต่อไปได้

เพราะฉะนั้นกรรมนั้นๆ ที่ได้กระทำแล้วในอดีต แต่ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาตินี้ เป็น อโหสิ กัมมํ นตฺถิ กัมมวิปาโก คือ กรรมได้มีแล้ว แต่ผลของกรรมไม่มีอยู่ คือ ไม่มีอยู่ในปัจจุบันชาติ แต่จะมีอยู่ในชาติต่อไปได้

๕. อโหสิ กัมมํ ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมจักมี

ประมาณไม่ได้เลย คือ กรรมในอดีตจักให้ผลในอนาคต

เพราะฉะนั้นทุกท่านที่เกิดเป็นมนุษย์ในปัจจุบันชาติ แล้วก็เข้าใจว่าทำบาปน้อย ทำบุญมาก ก็คิดว่าคงไม่มีโอกาสจะเกิดในอบายภูมิ แต่อย่าลืม อโหสิ กัมมํ ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมจักมี คือ กรรมที่ได้กระทำแล้ว แม้ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาติ แต่ก็จักให้ผลในอนาคต เป็นไปได้ไหม ถ้าจิตเกิด ทำกิจเคลื่อนจากความ เป็นบุคคลนี้วันหนึ่งวันใด อาจจะเป็นวันนี้ พรุ่งนี้ หรือเมื่อไรก็ได้ แล้วก็เกิดในอบายภูมิ จะทราบได้ไหมว่าเป็นผลของกรรมใด เพราะเหตุว่าอาจจะเป็น อโหสิ กัมมํ ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก คือ กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมจักมี คือ กรรมนั้นแหละไม่ได้ให้ผลทำให้เกิดในอบายภูมิในชาตินี้ แต่จักมี คือจะให้ผลคือเกิดในอบายภูมิในอนาคต คือในชาติต่อไปได้

๖. อโหสิ กัมมํ น ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมจักไม่มี

หมายความว่า กรรมในอดีตจะไม่ให้ผลในอนาคต เช่น ท่านพระองคุลิมาล ที่ท่านได้กระทำความผิดไปแล้ว แต่ว่ากรรมนั้นจักไม่ให้ผลในอนาคต ก็เป็น อโหสิ กัมมํ น ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก

เพราะฉะนั้นกรรมมีมากมายเหลือเกินในสังสารวัฏที่ได้กระทำแล้ว และให้ผลแล้วในอดีตก็มี กรรมที่ได้กระทำแล้ว ให้ผลในชาตินี้คือปัจจุบันชาตินี้ก็มี และกรรมที่ได้ทำแล้ว ปัจจุบันชาตินี้ยังไม่ให้ผล แต่จะให้ผลในอนาคตก็มี หรือว่ากรรมที่ได้ทำแล้วนั่นเอง จักไม่ให้ผลในอนาคตก็มี แล้วแต่ปัจจัยที่ประกอบอีกหลายปัจจัยที่เดียวที่กรรมแต่ละกรรมจะเกิดขึ้นให้ผลได้ โดยไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

นี่คือโดยปริยายแห่งปฏิสัมภิทามรรค ท่านพระสารีบุตรจำแนกกรรมแม้อย่างอื่นไว้ ๑๒ ประการ คือ เป็นเรื่องของอโหสิกรรม คือกรรมที่ได้ทำแล้ว ๖ ประการ และเป็นกรรมที่มีอยู่ คือ กรรมในปัจจุบันชาติอีก ๖ ประการ ได้แก่

๗. อตฺถิ กัมมํ อตฺถิ กัมมวิปาโก กรรมมีอยู่ ผลของกรรมมีอยู่ คือ กรรมปัจจุบันทำให้เกิดวิบากในปัจจุบัน

อย่าคิดว่า กรรมจะไม่ให้ผล กรรมที่ได้กระทำแล้วให้ผลในปัจจุบันชาตินี้ก็เป็นกรรมในปัจจุบันชาติ ซึ่งให้ผลในปัจจุบันชาติได้

๘. อตฺถิ กัมมํ นตฺถิ กัมมวิปาโก กรรมมีอยู่ ผลของกรรมไม่มี

หมายความว่าถึงกรรมในปัจจุบันที่ทุกท่านทำในชาตินี้ ไม่ทำให้เกิดวิบากในปัจจุบัน ท่านที่รอคอยผลว่าทำกรรมแล้ว ทำไมไม่ได้รับผลของกรรม ทำกุศลแล้ว ทำไมไม่ได้รับกุศลวิบาก ก็เพราะเหตุว่ากรรมมีอยู่ แต่ผลของกรรมไม่มี คือ กรรมปัจจุบันมี แต่กรรมปัจจุบันนั้นไม่ได้ทำให้เกิดวิบากในปัจจุบัน

เพราะฉะนั้นทำให้หลายคนอาจจะเข้าใจผิด ไม่เชื่อเรื่องกรรม คิดว่ากรรมไม่ได้ทำให้เกิดวิบาก หรือว่าวิบากที่กำลังได้รับในขณะนี้ไม่ใช่ผลของกรรม

๙. อตฺถิ กัมมํ ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก กรรมมีอยู่ ผลของกรรมจักมี

ได้แก่ กรรมที่ได้กระทำในปัจจุบัน ทำให้เกิดวิบากในอนาคต ผลของกรรมจักมีได้แก่ ประเพณีของครุกรรม กรรมหนักที่ได้กระทำแล้วในปัจจุบันชาตินี้ เพราะฉะนั้นผลของกรรมจักมี จะต้องได้รับผลของกรรมนั้นในอนาคตแน่นอน

๑๐. อตถิ กมมํ น ภวิสฺสตี กมมวิปาโก กรรมมีอยู่ ผลของกรรมจักไม่มี

เป็นไปได้ไหม กรรมที่ทำในปัจจุบันชาตินี้ คือ กรรมมีอยู่ แต่ผลของกรรมจักไม่มี เป็นไปได้ อย่างผู้ที่เจริญสมถภาวนาจนกระทั่งได้ฌานจิต แต่ว่าฌานเสื่อม ก่อนจุติ ฌานจิตไม่เกิด ฌานนั้นไม่ได้ให้ผลในอนาคต เพราะฉะนั้นกรรมปัจจุบัน มี แต่ไม่ทำให้เกิดวิบากในอนาคต คือ กรรมมีอยู่ ผลของกรรมจักไม่มี

ฌานสมาบัติ – จุติจิต

ประวิทย์ สมมุติว่าถ้าได้ฌาน ไกล่จะจติไม่เข้าสมาบัติได้ไหมครับ จำเป็นว่าเมื่อได้ฌานแล้ว ฌานจิตจะต้องเกิดก่อนจติ

สุ. หมายความว่า ผู้ที่ได้ฌานจิตแล้ว ฌานจิตจะต้องเกิดก่อนจติหรือ

ประวิทย์ เสมอไปหรือเปล่า

สุ. ไม่เสมอไปเลย ท่านพระเทวทัตสามารถจะกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ได้

ประวิทย์ ท่านเสื่อมแล้วนี่ครับ

สุ. แน่นอนค่ะ ท่านเกิดในเวจีมหานรกในขณะนี้ แสดงว่าชวนจิตก่อนจติไม่ใช่ฌานจิตแน่นอน

ประวิทย์ แต่นั่นท่านเสื่อมแล้ว สำหรับบุคคลผู้ไม่เสื่อม

สุ. บุคคลที่ไม่เสื่อม ความหมายไม่เสื่อมคือ ฌานจิตสามารถที่จะเกิดได้อย่างแคล่วคล่อง

ประวิทย์ แต่เขาอาจจะไม่ยอมให้ฌานจิตเกิดก่อนไกล่จะจติ

สุ. เขาไม่สามารถจะทำอะไรได้ แต่มีปัจจัยที่จะให้ฌานจิตเกิดก่อนจติ ด้วยความสามารถ ด้วยความชำนาญ ด้วยความไม่เสื่อม

ประวิทย์ แล้วมีปัจจัยที่ทำให้จิตอื่นเกิด นอกจากฌานจิตจะได้ไหมครับ

สุ. ไม่ได้ค่ะ ถ้าเป็นผู้ที่ถึงความชำนาญ แคล่วคล่อง และไม่เสื่อม

ประวิทย์ ไม่เสื่อม หมายถึงถึงความชำนาญ แคล่วคล่อง ใช่ไหมครับ

สุ. แน่นอนค่ะ

พระเทวทัตกระทำกรรม คือ สังฆเภท

ประวัติ เรื่องกรรม ท่านพระเทวทัตทำกรรมหนักมาก คือสังฆเภท โลหิตุปบาท การที่ท่านปฏิสนธิในอเวจีมหานรก ตอนนี้อยู่ และต่อไปหลังจากที่ท่านจุติจากอเวจีมหานรกแล้ว สมมติว่าการที่ท่านไปปฏิสนธิในอเวจีเป็นผลของการทำโลหิตุปบาท

ส. ไม่ใช่ค่ะ เป็นผลของสังฆเภท เพราะเหตุว่าสังฆเภทเป็นกรรมหนักกว่าโลหิตุปบาท เพราะฉะนั้นกรรมใดที่น้อยกว่า กรรมนั้นเป็นอโหสิกรรม จักไม่ให้ผล

อโหสิกรรม

นิภัทร อโหสิกรรมที่ไม่ให้ผลในชาตินี้ ในชาติต่อไปจะให้ผลไหม

ส. ในที่นี้แสดงเรื่องของอโหสิกรรม ๖ ประการ หมายความว่าถึงกรรมในอดีตที่ได้ทำแล้ว เพราะฉะนั้นที่ต่างกันเป็น ๖ คือ กรรมในอดีตให้ผลแล้วในอดีต ก็เป็นอโหสิกรรม เพราะเหตุว่าให้ผลแล้ว และกรรมในอดีตไม่ได้ให้ผลในอดีต ก็เป็นอโหสิกรรมประเภทหนึ่ง คือกรรมได้กระทำแล้ว ในที่นี้อโหสิกรรม หมายความว่าถึงกรรมที่ได้กระทำแล้วในอดีตเท่านั้น

นิภัทร ไม่ได้เหมือนอย่างว่า ชวนะดวงที่ ๑ ถ้าไม่ให้ผลในชาตินี้ก็เป็นอโหสิกรรมไป

ส. ที่ใช้คำว่าเป็นอโหสิกรรมไป โดยความหมายหนึ่ง แต่ว่าในที่นี้ กรรมที่ได้ทำแล้วทั้งหมด ชื่อว่า “อโหสิกรรม”

เพราะฉะนั้นจึงจำแนกออกเป็น ๖ คือ กรรมในอดีตให้ผลในอดีตก็มี กรรมในอดีตไม่ได้ให้ผลในอดีตก็มี กรรมในอดีตให้ผลในปัจจุบันก็มี กรรมในอดีตไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันก็มี กรรมในอดีตจักให้ผลในอนาคตก็มี กรรมในอดีตจักไม่ให้ผลในอนาคตก็มี

เพราะฉะนั้น ก็มี ๒ นัย แต่นัย ๖ นี้ หมายความว่าถึงกรรมที่ได้ทำแล้วทั้งนั้น

๑๑. ภวิสฺสตี กมฺมํ ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมจักมี ผลของกรรมจักมี

ได้แก่ทุกท่านหรือเปล่า หรือว่าหมดกรรมแล้ว ไม่มีกรรมอีกต่อไปแล้ว อย่างนั้นหรือยังมีกิเลสอยู่ เพราะฉะนั้นแน่นอนที่สุดคือกรรมจักมี และผลของกรรมจักมี ได้แก่กรรมที่จะกระทำในอนาคตก็ทำให้เกิดวิบากในอนาคต ยังไม่หมดสิ้นเลย ไม่ว่าจะเป็นกรรมอดีต กรรมปัจจุบัน หรือกรรมที่จะทำในอนาคต หรือกรรมที่จักมีในอนาคตก็ทำให้เกิดวิบากในอนาคตด้วย

๑๒. ภวิสฺสตี กมฺมํ น ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมจักมี ผลของกรรมจักไม่มี

คือ กรรมในอนาคตไม่ทำให้เกิดวิบากในอนาคต

เห็นความต่างกันของกรรมแต่ละชนิด แต่ละประเภท แต่ละชีวิตในสังสารวัฏใหม่ ที่ว่ากรรมอนาคตไม่ทำให้เกิดวิบากในอนาคต

ผู้ที่เจริญกุศล รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ ไม่ทำให้เกิดวิบากในอนาคตหลังปรินิพพานแล้ว เพราะฉะนั้นก็เป็นกรรมจักมี ผลของกรรมจักไม่มี

ไม่มีการสิ้นสุดกรรมและผลของกรรม ถ้าปัญญาไม่เกิดขึ้นรู้แจ้งสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง

กรรมในอดีตให้ผลในอดีต

ผู้ถาม ขอให้ท่านอาจารย์ยกตัวอย่าง กรรมในอดีตให้ผลในอดีต ให้เห็นชัดเจนหน่อยครับ

ส. ชาติก่อนใครจะเกิดเป็นอะไร ทราบไหมคะ ชาติก่อนจะสุขจะทุกข์อย่างไร ทราบไหม ไม่ทราบ แต่เกิดแล้ว และมีวิบากในชาตินั้นๆแล้ว ตามกรรมนั้นๆในอดีตที่ได้กระทำแล้ว ในสังสารวัฏ ชาตินี้กำลังจะเป็นอดีตชาติของชาติหน้า โดยนัยเดียวกันทุกๆชาติผ่านไป แล้วแต่ว่ากรรมในอดีตที่ได้ทำแล้ว ก็ทำให้เกิดวิบากแล้วในอดีต โดยที่ไม่สามารถจะรู้ได้ รู้ได้แต่เฉพาะในชาตินี้เฉพาะวิบาก แต่แม้กระนั้นก็ยังไม่ว่าวิบากในชาตินี้ เป็นผลของกรรมที่ได้กระทำแล้วในชาติไหน แต่ต้องเป็นผลของกรรมที่ได้กระทำแล้ว

มรณาสันนวิถิ

ประวัติ คำว่า ฌานไม่เสื่อม และฌานจิตเกิดในขณะที่ใกล้จะตาย หมายความว่า ฌานจิตเกิดในมรณาสันนวิถิใช่ไหมครับ สมมุติว่าอย่างวันนี้กระทำกุศล แล้วกุศลนั้นให้ผลปฏิสนธิในชาติต่อไป หมายความว่า มรณาสันนวิถิเป็นกุศลจิตที่ระลึกถึงกรรมที่กระทำแล้วอันนั้น ใช่ไหมครับ

ส. ท่านผู้ฟังจะได้ยินคำใหม่หรือศัพท์ใหม่สำหรับบางท่าน แต่บางท่านอาจจะชินหูแล้วสำหรับท่านที่ได้ศึกษาพระอภิธรรม คือคำว่า “มรณาสันนวิถิ”

วิถิจิต หมายถึงจิตที่รู้อารมณ์ทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ

ถ้าแบ่งจิตออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ วิถีมุตตจิต คือจิตที่ไม่ใช่วิถิ ไม่รู้อารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ประเภทหนึ่ง และวิถิจิต คือ จิตที่รู้อารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นวิถิจิต

เพราะฉะนั้นวิถีมุตตจิต คือ ขณะที่เป็นปฏิสนธิจิต ๑ ขณะที่เป็นภวังคจิต ๑ ขณะที่เป็นจุติจิต ๑ เท่านั้นที่เป็นวิถีมุตตจิต

เพราะฉะนั้นนอกจากนี้แล้ว ขณะที่เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส กาย คิดนึก ทางหนึ่งทางใดใน ๖ ทวาร เป็นวิถิจิตทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นมรณาสันนวิถิ หมายความว่า วิถิจิตที่รู้อารมณ์ทางหนึ่งทางใดใน ๖ ทวารก่อนจุติ ชื่อว่า “มรณาสันนวิถิ” คือ วิถิจิตสุดท้ายก่อนจุติจิตจะเกิด

ธรรมดาของชวนวิถิจิตจะเกิดซ้ำถึง ๗ ขณะ ขณะที่เห็น ขณะที่ได้ยิน ปกติชวนวิถิจิตจะเกิด ๗ ขณะ แล้วแต่ว่าจะเป็นกุศล หรือจะเป็นอกุศล แต่ว่าในขณะที่กำลังสลบ ชวนวิถิจิตจะเกิดซ้ำกัน ๖ ขณะ เป็นสภาพของจิตซึ่งไม่ได้ประกอบด้วยสัมปชัญญะอย่างทั่วไปที่ใช้กันอยู่ ว่าไม่ใช่ขณะที่สมบุรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะ และก่อนจุติจริงๆ ชวนวิถิจิตจะเกิดเพียง ๕ ขณะ เพราะเหตุว่ามีกำลังอ่อนลง ใกล้ที่จะถึงการดับจากภพนี้ ชาตินี้ ความเป็นบุคคลนี้

เพราะฉะนั้นก่อนจุติจิตจะเกิดไม่มีใครสามารถจะรู้ได้เลยว่า ชวนวิธียุทธท้ายจะเป็นกุศลหรือจะเป็นอกุศล จะเป็นการรู้อารมณ์ทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ เพราะเหตุว่าแม้ในขณะนี้เอง ทางจักขุทวารวิธียุทธที่เกิดขึ้นเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตาดับไปแล้ว มีภวังคจิตเกิดขึ้น แล้วมโนทวารวิธียุทธก็เกิดต่อ หรือว่าทางหูที่กำลังได้ยินเสียงในขณะนี้ โสตทวารวิธียุทธเกิดขึ้นได้ยินเสียง ดับไปหมดแล้ว มีภวังคจิตเกิดขึ้น แล้วมโนทวารวิธียุทธก็เกิดต่อ

เพราะฉะนั้นจุติจิตจะเกิดหลังการสิ้นสุตวิธียุทธหนึ่งวิธียุทธโดยย่อได้ คือ หลังจักขุทวารวิธียุทธดับไปหมดแล้ว จุติจิตเกิดก็ได้ หรือหลังจากที่จักขุทวารวิธียุทธเกิดขึ้นเห็นสิ่งที่กำลังปรากฏดับไปหมดแล้ว แล้วภวังคจิตยังไม่เกิด จุติจิตเกิดก็ได้ หรือจะเป็นในขณะที่กำลังได้ยินเสียงในขณะนี้ โสตทวารวิธียุทธเกิดขึ้นได้ยินเสียงทางโสตทวาร ดับไปหมดแล้ว ภวังคจิตเกิด แล้วจุติจิตเกิดก็ได้ หรือว่าเมื่อได้ยินเสียงแล้ว โสตทวารวิธียุทธเกิดดับไปหมดแล้ว ภวังคจิตยังไม่เกิด จุติจิตเกิดก็ได้ หรือว่าบางท่านในขณะนี้กำลังนึกเรื่องหนึ่งเรื่องใด แล้วมโนทวารวิธียุทธดับไปหมดแล้ว จุติจิตเกิดก็ได้

นี่แสดงให้เห็นว่า จุติจิตซึ่งกระทำกิจเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ จะเกิดในขณะไหนได้ทั้งสิ้น หลังจากวิธียุทธทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจก็ได้ หรือหลังภวังคจิตก็ได้

เพราะฉะนั้นขณะสุดท้ายก่อนจุติจิตจะเกิดเป็นมรณาสันนวิธียุทธ ซึ่งเลือกไม่ได้เหมือนในขณะนี้เอง ถ้าเป็นทางตาที่เห็น จักขุทวารวิธียุทธดับหมด แล้วจุติจิตเกิด ขณะนั้นมีกรรมนิมิตอารมณ์ ถ้าขณะที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้ แล้วมีท่านผู้หนึ่งจุติจิตเกิดขึ้น ทำกิจเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ คือ สิ้นชีวิตลง หลังจากที่ยุทธทางตาที่ดับไปแล้ว ขณะนั้นมีสิ่งที่ปรากฏทางตาเป็นกรรมนิมิตอารมณ์สำหรับปฏิสนธิจิตในชาติต่อไป ถ้าในขณะที่ยุทธทวารวิธียุทธเกิดขึ้น ได้ยินเสียงดับไปหมดแล้ว ชวนวิธียุทธที่กำลังได้ยินในขณะนี้จะเป็นกุศลหรืออกุศลก็ตาม ในขณะนั้นมีเสียงเป็นกรรมนิมิตอารมณ์

ความหมายของกรรมนิमित

ประวิทย์ ทำไมถึงชื่อว่ากรรมนิमितอาภรณ์

สุ. เพราะเหตุว่าเป็นนิमित เป็นเครื่องหมายที่จะให้กรรมนั้นทำให้ปฏิสนธิเกิดขึ้น เพราะเหตุว่าจิตทุกดวงต้องมีอาภรณ์ และโดยเฉพาะปฏิสนธิจิตของชาติต่อไป จะต้องต้องมีอาภรณ์เดียวกับขณะสุดท้ายก่อนจุติจิตของชาตินี้ ซึ่งไม่มีใครสามารถจะรู้ได้ว่า จุติจิตของใครจะเกิดขึ้นในขณะไหน หลังเห็น หลังได้ยิน หรือหลังคิดนึกเรื่องราวต่างๆ ถ้าขณะนี้ท่านผู้ใดกำลังนึกคิดเรื่องหนึ่งเรื่องใดทางมโนทวารวิถี แล้วจุติจิตก็เกิดต่อทำกิจเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ สิ้นชีวิตลง บุคคลนั้นก็มีกรรมเป็นอาภรณ์ เพราะเหตุว่าคิดถึง ระลึกถึงกรรมหนึ่งกรรมใด

เพราะฉะนั้นจะใช้คำว่า กรรมอาภรณ์ หรือกรรมนิमितอาภรณ์ หรือคตินิमितอาภรณ์ เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าเป็นอาภรณ์ของจิตใกล้จะจุติ ซึ่งจะเป็นอาภรณ์ของปฏิสนธิจิตในชาติต่อไป แต่เหมือนเดี๋ยวนี้นี้ ไม่ต่างกันเลย กรรมนิमित ก็คือในขณะที่เห็น ได้ยิน ในขณะนั้นเอง แล้วจุติจิตเกิด เพราะฉะนั้นสิ่งที่กำลังปรากฏในขณะนั้น เป็นกรรมนิमितของปฏิสนธิจิตในชาติหน้า

ประวิทย์ ถ้าคิดถึงกรรมที่ทำมาแล้ว ก็เป็นกรรมอาภรณ์ ใช่ไหมครับ

สุ. ค่ะ ถ้าคิดถึงกรรมที่ได้กระทำแล้ว ก็เป็นกรรมอาภรณ์

ถ้าเห็นสถานที่ที่จะเกิด ขณะนั้นก็เป็นครตนิमितอาภรณ์ บางคนอาจจะเห็นเป็นไฟนรก บางคนก็อาจจะเห็นเป็นสวนนันทวันที่รื่นรมย์ หรือแล้วแต่ว่าจะปฏิสนธิในภพใดภูมิใด อุปมาเหมือนกับเห็นในฝัน ซึ่งดูเหมือนจริง

เพราะฉะนั้น ก็เป็นครตนิमितสำหรับผู้ที่จะปฏิสนธิหลังจากที่จุติจิตของบุคคลนั้นดับลง แต่ให้ทราบว่า ก็คืออาภรณ์ตามปกติธรรมดาอย่างนี้เอง แต่ที่ใช้คำว่า คตนิमितบ้าง กรรมนิमितบ้าง หรือกรรมอาภรณ์บ้าง เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นอาภรณ์ของปฏิสนธิจิตในชาติหน้า เพราะเหตุว่าเป็นอาภรณ์ของขณะสุดท้ายก่อนจุติจิตของชาตินี้ ขณะนี้เห็น จุติจิตยังไม่เกิด เพราะฉะนั้นก็เป็กรุปารมณฺ์ แต่ถ้าเห็นแล้วจุติจิตเกิด ก็เป็กรกรรมนิमितของปฏิสนธิจิตในชาติต่อไป

ประวัติ คตินิimitทางทวารทั้ง ๖ ไซ้ใหม่ครับ ไม่จำเป็นต้องเป็น..
ส. ทางมโนทวารอย่างเดียว ถึงได้ว่าเหมือนเห็นในความฝัน

กรรมนิimit – คตินิimit กับทวาร

นิภัท ๓ คำนี้ คือ กรรม กรรมนิimit คตินิimit ผมยังเข้าใจสับสนอยู่ กรรมนี้หมายความว่า เวลาจะจุติ นึกถึงการกระทำที่ได้เคยกระทำมาแล้ว ส่วนกรรมนิimitนึกถึงเรื่องราวที่กระทำอย่างนั้นหรือเปล่า

ส. กรรมนิimitเกิดได้ทั้ง ๖ ทวาร ถ้าเป็นทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ในขณะนี้ เสียงก็เป็นกรรมนิimitได้ กลิ่นก็เป็นกรรมนิimitได้ แล้วแต่ว่าในขณะที่ได้กลิ่นแล้ว จุติจิตเกิด แล้วปฏิสนธิจิตก็เกิดต่อ เพราะฉะนั้นกลิ่นนั้นก็เป็นการนึกถึงเครื่องหมาย สิ่งที่เคยได้สัมผัสถึงกรรมก็ได้ เป็นนิimitของกรรมได้ทางมโนทวาร เช่น นึกถึงปืน ถ้าเคยเป็นฆาตกร หรืออาวุธร้ายต่างๆที่ใช้ อาจจะคิดถึงเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ แต่ว่าไม่ได้คิดถึงเป็นเรื่อง แต่เห็นสิ่งที่ปรากฏ ที่เป็น การกระทำ หรืออาจจะคิดถึงสบง จีวร ที่เคยทอดกฐิน อย่างนั้นก็เป็นกรรมนิimitได้

เพราะฉะนั้นกรรมนิimitเป็นได้ทั้ง ๖ ทวาร ส่วนคตินิimitเป็นได้เฉพาะทางมโนทวารอย่างเดียว คตินิimitไม่ใช่การนึก แต่เป็นการเห็นทางมโนทวารเหมือนฝันเห็นเหมือนเห็นในความฝันเพราะเหตุว่าเป็นทางมโนทวาร

นิภัท เช่นเห็นรูปปราสาทราชวัง หรือเห็นเป็นเปลวไฟอะไรอย่างนั้น แต่คล้ายๆเป็นฝันอย่างนั้นไซ้ใหม่ กรรมกับกรรมนิimitเกิดได้ทั้ง ๖ ทวาร ไซ้ใหม่ครับ

ส. ถ้าเป็นกรรมอารมณ์ ระลึกถึงกรรม ต้องเฉพาะมโนทวาร แต่ที่ใช้คำว่ากรรมนิimitนี้ทั้ง ๖ ทวาร

นิภัท คตินิimitเกิดได้ทาง...

ส. มโนทวารทวารเดียว

มรณาสันนวิถึกับผู้เจริญสติปัฏฐาน

ผู้ถาม เมื่อที่ที่ว่า มรณาสันนวิถึ ผันเห็นสิ่งสวยงามๆ ได้ยินเสียงเพลงเพราะๆ ตอนนั้นก็จะเป็นโลภะ หรือราคะ ก็เป็นอกุศล แล้วจะไปดีหรือเปล่า

ส. ถ้าไม่ใช่เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน ยากที่จะเป็นกุศล แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน สติระลึกลักษณะที่ไม่ใช่ตัวตนในขณะนั้นได้

ผู้ถาม ถ้าอย่างนั้นก็ยากที่จะรู้ว่าจะไปไหน ถึงแม้ว่าจะทำบุญทำกรรมอะไรก็แล้วแต่

ส. ค่ะ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะเกิดความเข้าใจธรรมในขณะนี้ แล้วจิตเกิด ชวนะสุดท้ายเป็นกุศล ก็เป็นมหากุศลญาณสัมปยุตต์ได้ แต่ข้อสำคัญก็คือ ท่านจะไม่มีจิตเกิดในขณะที่กำลังฟังพระธรรม แต่อาจจะเป็นขณะอื่นก็ได้ เพราะฉะนั้นถ้าฟังบ่อยๆเรื่อยๆ โดยเฉพาะในยามป่วยไข้ ซึ่งก็ไม่มีใครสามารถที่จะรู้แน่ๆ จิตเกิดเมื่อไร ก็ยังสามารถมีปัจจัยที่จะให้มหากุศลจิตเกิดตามกรรม

กรรมนิมิต – จุตติจิต – ปฏิสนธิจิต

ประวัติ สมมุติว่าขณะที่ใกล้จะตาย เห็นจิวร แล้วจิตเกิดต่อจากภพนั้น ขณะนั้นปฏิสนธิจิตจะเป็นกรรมของกุศลที่เห็นนิมิตนั้น คือ สบงจิวร หรือจะเป็นผลของกรรมที่ถวายเป็นผ้าไตร

ส. ขณะก่อนจิตจะมีอะไรเป็นอารมณ์ และจิตจะเป็นกุศลหรืออกุศล ไม่ใช่กระทำการนั้นทันทีในขณะที่ก่อนจะจิต เพราะเป็นช่วงเวลาที่รวดเร็วเหลือเกิน ถ้าคิดถึงทางตาที่กำลังเห็น แล้วก็มีภวังคจิตเกิด มีปัญจทวาราวชชนจิตเกิดต่อ มีจักขุวิญญาณจิตเกิด มีสัมปฏิจฉันนะเกิด มีสันตிரณะเกิด มีโงฐฐัพพะเกิด ชวนะ ๗ ขณะเกิด ตทาลัมพะเกิด ภวังค์คั่น ก่อนที่จะถึงมโนทวารคั่น และก่อนที่จะถึงการได้ยิน แต่ก็ดูเสมือนรวดเร็วเหลือเกิน

เพราะฉะนั้นก็ยากแสนยากที่ใครจะสามารถจะให้กุศลจิตเกิดก่อนจตุตถจิต เพราะไม่สามารถจะรู้ได้ว่าจตุตถจิตจะเกิดเมื่อไร

เพราะฉะนั้นควรที่จะได้พิจารณาการให้ผลของกรรมที่จะทำให้เกิดปฏิสนธิจิตเกิด ว่าต้องเป็นกรรมที่ได้กระทำสำเร็จแล้วกรรมหนึ่งกรรมใดเป็นชนกกรรม หมายความว่า กรรมที่จะทำให้เกิดปฏิสนธิจิตเกิดต่อจากจตุตถจิต ไม่ใช่ว่าจะชวนชวายเป็นทำตอนที่จตุตถจิตจะเกิดขึ้นเป็นไปไม่ได้เลย ถ้าเป็นไปได้ ทุกคนต้องทำให้กุศลจิตเกิดก่อนจตุตถจิต แต่เมื่อเป็นไม่ได้ ก็แล้วแต่ว่ากรรมใดจะให้ผล ซึ่งต่อไปจะทราบได้ว่า ในประเภทของกรรมต่างๆ นั้น กรรมใดจะเป็นปัจจัยทำให้เกิดปฏิสนธิจิตเกิด ที่จะทำชนกกิจ คือเป็นชนกกรรม แต่ต้องเป็นกรรมที่ได้กระทำแล้ว ไม่ใช่จะมารีบด่วนกระทำการก่อนจตุตถจิตจะเกิด เพราะว่าไม่มีใครสามารถจะรู้ได้ว่าจตุตถจิตจะเกิดเมื่อไร

เพราะฉะนั้นกรรมที่ได้กระทำแล้วทั้งหมดในสังสารวัฏ กรรมหนึ่งกรรมเดียวจะทำให้กรรมนิมิตอารมณ์ หรือคตินิมิตอารมณ์ หรือกรรมอารมณ์เกิดขึ้นปรากฏเป็นอารมณ์ของชวนจิตสุดท้ายก่อนจตุตถจิต เลือกไม่ได้เลย แต่ไม่ได้หมายความว่า เป็นกรรมซึ่งกระทำในขณะนั้นทันที แต่จะเป็นกรรมที่กระทำไกลกว่านั้นอีกก็ได้ คือ ก่อนที่จะถึงมรณาสันนิวาส คือ ก่อนที่จะเป็นขณะสุดท้ายได้ อาจจะเป็นชั่วโมงหนึ่ง วันหนึ่ง สองวัน หรืออะไรก็ได้ หรืออาจจะเป็นหลายเดือนหลายปีมาแล้ว หรืออาจจะเป็นหลายชาติมาแล้ว หรืออาจจะเป็นหลายภพมาแล้วก็ได้

ลำดับการให้ผลของกรรม

สำหรับลำดับการให้ผลของกรรม โดยประเภทของกรรม คือ

ประเภทของกรรมที่มีกำลังในการให้ผล มี ๔ คือ ครุกรรมหนึ่ง พหุกรรมหนึ่ง อาสันนกรรมหรือยथाสันนกรรมหนึ่ง กุฏัตตาวาปนกรรมหนึ่ง

สำหรับลำดับการให้ผลของกรรม โดยประเภทของกรรม คือ

ครุกรรม เป็นกรรมหนัก ย่อมให้ผลก่อน

พหุลกรรม คือ กรรมที่มีกำลัง หรือกรรมที่เสพคุ้น เพราะเหตุว่า บางกรรมถึงทำไปแล้วก็ไม่ได้นึกถึงอีกเลย แต่บางกรรม ทำแล้วไม่ลืม ทำแล้วยังระลึกบ่อยๆ เพราะฉะนั้นกรรมที่มีกำลังหรือเสพคุ้น คือ ทำไปแล้วก็ยังระลึกถึงอีกเรื่อยๆ นั้น เป็นพหุลกรรม

อีกกรรมหนึ่ง คือ อาสันนกรรม บางแห่งใช้คำว่า ยथाสันนกรรม ได้แก่ กรรมที่ทำให้ใจจะจุติ

และอีกกรรมหนึ่ง คือ กุฏัตตาวาปนกรรม คือ นอกจากครุกรรม พหุลกรรม และอาสันนกรรมแล้ว ก็เป็นกุฏัตตาวาปนกรรม กรรมเล็กๆน้อยๆที่ได้กระทำที่ไม่ใช่ครุกรรม ไม่ใช่พหุลกรรม ไม่ใช่อาสันนกรรม

นี่คือประเภทของกรรมที่มีกำลังในการให้ผล

ผู้ถาม ต่อไปก็คืออาจินณกรรม ใช่ไหมคะ ต่อจากอาสันนกรรม

ส. ข้อความในมโนรทปฺรณี ไม่มีอาจินณกรรม

ผู้ถาม หายไปไหนไม่ทราบ

ส. ไม่หายค่ะ แต่จะเหมือนกับพหุลกรรม คือ กรรมที่มีกำลังหรือกรรมที่เสพคุ้น กรรมที่ระลึกถึงบ่อยๆ

ผู้ถาม อาจินณกรรมก็คงจะรวมกับพหุลกรรมได้ ใช่ไหมคะ

ส. ค่ะ

ครุกรรมฝ่ายกุศล

สำหรับในเรื่องของครุกรรม ก็คงจะทราบว่าทางฝ่ายกุศล ได้แก่ มหัคคตกรรม ได้แก่พวกฉานจิตที่ไม่เสื่อม เพราะฉะนั้นก่อนจะจุติ เมื่อฉานจิตเกิดก็เป็นปัจจัยทำให้เกิดในรูปพรหมภูมิ ถ้าขณะนั้นรูปาวจรกุศลจิตเกิดก่อนจุติ ถ้าผู้นั้นสามารถที่จะอบรมเจริญสมถภาวนาได้ถึงขั้นอุปमान ก็แล้วแต่ว่าอุปमानขั้นใดเกิดก่อนจุติจิต ก็เป็นครุกรรม เป็นมหัคคตกรรมฝ่ายกุศล ที่ทำให้ปฏิสนธิในรูปพรหมภูมิ ตามขั้น ตามภูมิของรูปาวจรกุศลกรรมนั้นๆ ทางฝ่ายอกุศลกรรมก็ได้แก่ อนันตริยกรรม ซึ่งได้เคยกล่าวถึงแล้ว

มีท่านผู้ใดมีตัวอย่างของกรรมที่เกิดขึ้นจริงๆ ในชีวิตของท่านบ้างไหม ซึ่งวิจิตรมาก และแต่ละขณะ จะเห็นได้ว่าไม่มีใครสามารถจะจัดสรรผลของกรรมให้เป็นไปตามความต้องการได้เลย มีวิถีทางของกรรมนั้นๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นเป็นไป ทำให้วิบากนั้นๆ เกิดขึ้นต่างๆ กันไป แต่ละขณะ แต่ละภพ แต่ละชาติ

ความหมายของพหุลกรรม

ขอกล่าวถึงเรื่องของพหุลกรรม ตามตัวอย่างในมโนรทปฺปรณี อรรถกถา นิทานสูตร ข้อความมีว่า

ส่วนในกรรมทั้งหลายอันเป็นกุศลและอกุศล กรรมใดเป็นกรรมมีมาก กรรมนั้นชื่อว่า พหุลกรรม พหุลกรรมนั้นอันบัณฑิตพึงทราบด้วยสมารถการเสพบ่อยๆ อันตนได้แล้วตลอดกาลนาน

เพราะฉะนั้นบางท่านก็ใช้คำว่า อาจิณณกรรม แต่ข้อความในอรรถกถาใช้ พหุลกรรม

อีกอย่างหนึ่ง พหุลกรรมอันใดเป็นธรรมชาติมีกำลัง เป็นการทำความด้วยความโสมนัสในกรรมอันเป็นกุศลทั้งหลาย เป็นการทำความเดือดร้อนใจในกรรมอันเป็นอกุศลทั้งหลาย กรรมนั้นชื่อว่า พหุลกรรม

ท่านที่เคยกระทำอกุศลกรรม และยังรู้สึกเดือดร้อนใจ ก็แสดงให้เห็นว่าเป็นอกุศลกรรมที่มีกำลัง เป็นพหุลกรรม จึงทำให้แม้ว่ากรรมนั้นเสร็จสิ้นไปแล้ว ก็ยังติดตามเดือดร้อนใจอยู่ ถ้าเป็นทางฝ่ายอกุศล ถ้าเป็นทางฝ่ายกุศลก็ตรงกันข้าม คือ พหุลกรรมอันใดเป็นธรรมชาติมีกำลัง เป็นการทำความด้วยความโสมนัสในกรรมอันเป็นกุศลทั้งหลาย กุศลกรรมนั้นก็พหุลกรรม คือ เป็นกรรมที่มีกำลัง

ข้อความในมโนรทปฺปรณี ได้ยกตัวอย่างพระเจ้าทูลฐคามณีอภัย ซึ่งถ้าท่านผู้ฟังได้ไปประเทศศรีลังกา ก็จะได้เห็นพระมหาสถูปใหญ่ ซึ่งชาวลังกาเรียกว่า พระมหาธาตุ เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งกล่าวได้ว่ามากที่สุด และพระเจ้าทูลฐคามณีอภัยเป็นผู้สร้างพระมหาธาตุปะนั้น และกุศลที่ท่านได้กระทำไว้ในพระศาสนามีมากที่สุดทีเดียว แต่กุศล

ที่จะเป็นพหุกรรมก็ได้แสดงว่า ในบรรดาคุณกรรมทั้งหลายที่พระเจ้าทูลฐคามณีกายได้ทรงกระทำแล้วนั้น คุณกรรมใดเป็นพหุกรรม

ซึ่งก็ขอเรียนให้ทราบเพิ่มเติมว่า อรรถกถาหลังพระมหินทเถระนั้นมี ไม่ใช่มีแต่เฉพาะสมัยท่านพระมหินทเถระซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าอโศกมหาราชเท่านั้น เพราะเหตุว่าพระเจ้าทูลฐคามณีกายเป็นหลานของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ซึ่งเป็นพระสหายของพระเจ้าอโศก พระเจ้าอโศกทรงส่งพระโอรสและพระธิดาไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ประเทศศรีลังกาในสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ แต่พระเจ้าทูลฐคามณีกายเป็นหลานของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ เพราะฉะนั้นตัวอย่างในอรรถกถาก็มี แม้หลังพระมหินทเถระด้วย ไม่ใช่มีเฉพาะในสมัยของพระเจ้ามหินทเถระซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าอโศกเท่านั้น

พระเจ้าทูลฐคามณีกาย

ข้อความในมโนรทปฺรณี อรรถกถา มีว่า

ดังได้สดับมา พระเจ้าทูลฐคามณีกายนั้น ทรงพ่ายแพ้ในการสู้รบที่จุลลึงคณียะ คือ สนามรบย่อย และได้เสด็จขึ้นม้านี้ไป มีอุปัฏฐากของพระองค์ชื่อติสสอำมาตย์ติดตามไปเพียงผู้เดียว พระเจ้าทูลฐคามณีกายได้เข้าไปสู่ตงแห่งหนึ่ง ได้ประทับนั่งขณะนั้นรู้สึกหิวมาก ก็ตรัสว่า “พี่ติสสะ ความหิวเบียดเบียนพวกเราเหลือเกิน เราจักทำอย่างไรกัน”

ท่านเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีชื่อเสียงมากทีเดียว แต่แม้กระนั้นก็ยังมีความหิวเป็นทุกข์เดือดร้อน เพราะความหิว

ติสสอำมาตย์จึงกล่าวว่า “ข้าแต่สมมติเทพ ข้าวกุสุมะแห่งจุลลึงคณียะ อันข้าพระองค์นำมาวางไว้แล้ว ในระหว่างผ้าสาฎกมีอยู่”

คือติสสอำมาตย์ได้นำข้าวสุกแห่งห่อผ้าสาฎกไปด้วยก้อนหนึ่ง

ซึ่งพระเจ้าทูลฐคามณีกายก็ตรัสว่า ถ้าอย่างนั้นก็ขอให้ข้าวกุสุมะแห่งนั้นมา และเมื่อทอดพระเนตรเห็น ก็ได้ตรัสให้ติสสอำมาตย์แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ซึ่งติสส

อำมาตย์ก็ได้ทูลถามว่า “พวกเรามีเพียง ๓ เท่านั้น เพราะเหตุใดสมมติเทพจึงให้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน”

มีพระเจ้าทูลฐคามณีกาย ๑ มีตีสสอำมาตย์ ๑ และมีม้าทรง ๑ แต่ว่าพระเจ้าทูลฐคามณีกายให้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน

ซึ่งพระเจ้าทูลฐคามณีกายก็ได้ตรัสว่า “พืตีสสะ จำเดิมแต่กาลใดมา เราละเลิกถึงตน อาหารอันเราไม่ได้ถวายแล้วแก่พระผู้เป็นเจ้า เคยบริโภคแล้ว ไม่มีเลย”

แสดงว่าด้วยศรัทธาของพระองค์ ไม่เคยมีสักมือเดียว ที่จะเสวยพระกระยาหาร โดยที่ไม่ถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ ท่านจะต้องถวายอาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ก่อนแล้วจึงบริโภคทุกครั้ง และมีครั้งหนึ่งซึ่งบังเอิญท่านเสวยแกงพริกโดยที่ไม่ได้ถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ พอทรงระลึกขึ้นได้ก็ให้สร้างพระสถูปใหญ่เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงกรรมที่ได้เสวยอาหารก่อนที่จะได้ถวายแก่พระภิกษุสงฆ์

นี่ก็แสดงให้เห็นถึงกุศลของอดีตพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนามากพระองค์หนึ่ง

ซึ่งอำมาตย์นั้นก็ได้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน คือ สำหรับถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ส่วนหนึ่ง สำหรับพระเจ้าทูลฐคามณีกายส่วนหนึ่ง สำหรับตีสสอำมาตย์ส่วนหนึ่ง สำหรับม้าส่วนหนึ่ง ซึ่งเมื่อแบ่งเสร็จแล้ว ตีสสอำมาตย์ก็ได้ทูลถามว่า “สมมติเทพ เราจักได้พระผู้เป็นเจ้าแต่ที่ไหน ในป่าอันเขาทอดทิ้งแล้ว”

ในเวลานั้นย่อมไม่มีพระภิกษุสงฆ์เลย แต่พระราชตรัสว่า

“ข้อนี้ไม่ใช่ภาระของท่าน ถ้าศรัทธาของเรามีอยู่ เราจักได้พระผู้เป็นเจ้า ท่านอันเราอนุญาตแล้ว จงประกาศกาลเกิด”

หมายความว่า ด้วยศรัทธาของพระเจ้าทูลฐคามณีกาย แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงทราบว่าต้องมีพระภิกษุสงฆ์มารับอาหารของพระองค์แน่ๆ

ตีสสอำมาตย์ได้ประกาศถึง ๓ ครั้งว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กาลนี้เป็นกาลแห่งอาหาร ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กาลนี้เป็นกาลแห่งอาหาร”

ซึ่งครั้งนั้นพระมหาตีสสเถระผู้อยู่ที่โพธิยมาลก ได้ยินเสียงนั้นด้วยโสตธาตุอันเป็นทิพย์ จึงใคร่ครวญอยู่ว่า เสียงนั้นเป็นเสียง ณ ที่ไหน ดังนี้ ทราบแล้วว่า วันนี้พระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์ปราชัยในการรบ เสด็จเข้าไปสู่ตง ประทับนั่งแล้ว ให้แบ่งก้อนภัตรก้อนหนึ่งออกเป็น ๔ ส่วน ให้ประกาศกาลว่า เราจักบริโภคส่วนหนึ่ง ดังนี้ แล้วคิดว่าในวันนี้เราควรทำการสงเคราะห์พระราชา เมื่อพระมหาตีสสเถระทราบดังนั้นแล้ว ก็ไปด้วยมโนคติ คือ ด้วยใจ แล้วได้ยืนอยู่ข้างหน้าพระราชา

เมื่อพระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์ทอดพระเนตรเห็น ทรงมีจิตเลื่อมใสแล้ว ก็ได้ตรัสว่า “พีตีสสะ ท่านจงดูเถิด”

แสดงให้เห็นว่า แม้ในป่าดงที่กันดารอย่างนั้น ก็ยังมีพระเถระที่มารับอาหาร

ดังนี้แล้ว ทรงไหว้พระเถระ แล้วตรัสว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ท่านจงให้บาตรเถิด” พระเถระนำบาตรออกแล้ว พระราชาทรงใส่ส่วนของพระเถระ กับด้วยส่วนของตนลงในบาตรแล้ว

คืออาหารนั้นมี ๔ ส่วนจริง สำหรับถวายพระเถระส่วนหนึ่ง สำหรับพระองค์เองส่วนหนึ่ง สำหรับตีสสอำมาตย์ส่วนหนึ่ง สำหรับม้าส่วนหนึ่ง แต่ด้วยพระทัยที่มีความเลื่อมใสอย่างยิ่ง พระราชาทรงใส่ส่วนของพระเถระกับด้วยส่วนของตนลงในบาตรแล้ว

ทรงไหว้แล้ว ตรัสว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชื่อว่า การสิ้นไปแห่งอาหารจงอย่ามี ในกาลไร” ดังนี้ ได้ประทับยืนอยู่แล้ว

ก่อนนั้นทุกท่านคงจะทราบถึงความหิวได้ว่า เวลาที่หิวมาก ๆ เป็นอย่างไร แต่แม้อย่างนั้น พระราชาก็ยังได้ถวายส่วนของตนกับทั้งส่วนของพระเถระด้วย โดยไม่ได้คิดถึง ความหิวของพระองค์ซึ่งมีแต่ก่อนเลย

แม้ตีสสอำมาตย์ก็กล่าวว่า “เมื่อเราเห็นพระลูกเจ้า เราไม่อาจเพื่อบริโภค” ดังนี้ แล้ว เกลี้ยส่วนของตนลงในบาตรของพระเถระ

เมื่อพระราชายังไม่บริโภค ตีสสอำมาตย์ก็ไม่อาจที่จะบริโภคส่วนของตนได้ เพราะฉะนั้นก็ได้ถวายส่วนของตน โดยเกลี้ยส่วนของตนลงในบาตรของพระเถระ

พระราชาทรงแลดูมาแล้ว ทรงทราบว่า ม้านี้หวังการใส่ส่วนของตนลงในบาตรของพระเถระ ดังนี้ ใส่ส่วนนั้นลงในบาตรนั้นแล้ว ให้อำมาตย์ส่งไปแล้ว

ไม่เหลือเลยสักส่วนเดียว

ซึ่งเมื่อพระมหาติสสะได้รับอาหารบิณฑบาตจากพระเจ้าทูลฐคามณีอภัยแล้ว ท่านได้นำไปถวายแก่พระภิกษุสงฆ์

พระเจ้าทูลฐคามณีอภัยยังทรงหิวอยู่ พระองค์ทรงดำริว่า “เราเป็นผู้อันความหิวเบียดเบียนยิ่งแล้ว จะเป็นความดีหนอ ถ้าบุคคลพึงส่งก้อนข้าวที่เหลือมา”

ยังคิดถึงว่าจะได้บริโภคอาหารที่ไหน อย่างไร เพราะฉะนั้นคนที่กำลังหิวทุกคนต้องหวังที่จะได้อาหาร เพราะฉะนั้นพระเจ้าทูลฐคามณีอภัยคิดหวังที่จะได้อาหารส่วนที่เหลือ

พระเถระทราบจิตของพระราชแล้ว กระทำภัตรอันมีประมาณยิ่งให้เพียงพอแก่อัตภาพของชนทั้ง ๓ เหล่านั้น โยนบาตรขึ้นไปในอากาศ บาตรมาวางในพระหัตถ์ของพระราช แม้ภัตรก็เพียงพอแก่ชนทั้ง ๓

พระราชาล้างบาตรแล้ว ดำริว่า “เราจะไม่ส่งบาตรเปล่ากลับคืนไป” จึงเปลี่ยนผ้าสาฎกเบี่ยงบนอก เช็ดน้ำแล้ว วางผ้าสาฎกไว้ในบาตร โยนบาตรขึ้นไปในอากาศ ด้วยอธิษฐานว่า “ขอบาตรนี้จงไปตั้งอยู่ในหัตถ์ของพระผู้เป็นเจ้า” บาตรไปตั้งอยู่ในหัตถ์ของพระเถระแล้ว

นี่คือเมื่อประมาณสิริยกว่าปีหลังจากที่พระผู้มีพระภาคทรงปรินิพพานแล้ว

ลองคิดถึงกรุงเทพรตนโกสินทร์ ๒๐๐ กว่าปี ก็ไม่ห่างไกลจากสมัยนี้เท่าไร เพราะฉะนั้น ในสมัยที่พระผู้มีพระภาคปรินิพพานได้ประมาณ ๔๐๐ กว่าปี ย่อมมีพระอรหันต์ที่ยังทรงคุณวิเศษ ตามข้อความในมโนรทปุรณ

การให้ผลของพหุกรรมที่เป็นกุศล

ในกาลต่อมา พระเจ้าทุณฐคามณีอภัยได้สร้างพระมหาเจดีย์เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

ซึ่งข้อความในอรรถกถากล่าวว่า

พระมหาอุปะหรือพระมหาเจดีย์นั้นประกอบด้วย ๑๒๐ ห้อง แต่ว่าพระเจ้าทุณฐคามณีอภัยสร้างพระมหาอุปะยังไม่เสร็จเรียบร้อย ก็ใกล้เวลาที่จะสวรรคต พระราชาศรัทธาทำให้พระองค์ตรัสให้จัดที่บรรทมใกล้พระมหาเจดีย์ เพื่อที่จะได้ทอดพระเนตรดูพระมหาเจดีย์ที่สร้างไว้ก่อนที่จะสวรรคต

ลำดับนั้น ซึ่งครั้งนั้นเมื่อพระมหาติสสเถระซึ่งนั่งอยู่ใกล้พระมหาเจดีย์ทางทิศทักษิณของพระมหาเจดีย์ ขณะนั้นพระภิกษุก็ได้ทำการสาธยายพระสูตรตันตปิฎก ด้วยสามารถนิกายทั้ง ๕

ข้อความในอรรถกถามีว่า

ภ ๖ คัน มาจากเทวโลกทั้ง ๖ ได้ตั้งอยู่ในอากาศเบื้องพระพักตร์ของพระราชา พระราชาให้สวดคัมภีร์จำเดิมแต่ต้นว่า ท่านทั้งหลายจงนำคัมภีร์แห่งบุญมา

บางท่านอาจจะคิดว่า ได้บริจาค ได้ทำกุศลในชีวิตของท่านที่ไหนบ้าง แต่สำหรับพระเจ้าทุณฐคามณีอภัยก็มีบันทึกซึ่งเป็นคัมภีร์บุญของท่าน

ครั้งนั้น กรรมไร้มิได้ยังพระราชาให้ชื่นชม พระราชาตรัสว่า “ท่านทั้งหลาย จงกล่าวสวดต่อไปเถิด” ภิกษุผู้กล่าวคัมภีร์ กล่าวแล้วว่า พระราชาผู้ปราศัยในการรบที่จุลลึงคณิยะ เสด็จเข้าไปสู่ป่านั้นนั่นเทียว ประทับนั่งแล้ว ทำกัณณัตถกัณณหนึ่งออกเป็น ๔ ส่วน แล้วถวายภิกษาแก่พระมหาติสสเถระ ผู้อยู่ที่โพธิยมาลกทิศ

เพียงเท่านี้ พระราชาระลึกถึงกุศลที่ทำให้พระองค์เกิดปีติโสมนัสอย่างยิ่ง จึงตรัสว่า “จงหลีกไปเถิด ดังนี้”

ตรัสถามภิกษุสงฆ์แล้วว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เทวโลกไหนแลเป็นที่น่ารื่นรมย์กว่า ดังนี้”

ภิกษุสงฆ์ตอบว่า “มหาบพิตร ภพดุสิตเป็นที่อยู่ของพระโพธิสัตว์ทั้งปวง” ดังนี้ พระราชาทรงกระทำกาละแล้ว ดำรงอยู่แล้ว บนนารถอันมาแล้ว จากภพดุสิต ได้เสด็จไปสู่ภพชื่อว่าดุสิต

นี่เป็นเรื่องในการให้ผลของกรรมมีกำลัง คือพหุลกรรม

ถ้าจะให้ทุกท่านนึกถึงกรรมที่มีกำลังที่เป็นกุศลในขณะนี้ นึกอกใหม่

ทรงเกียรติ ขณะนั้นไม่ใช่อาสันนกรรมหรือครับ

ส. ขณะที่พระราชาปราศัยในการรบที่จุลลึงคณิยะ ไม่ใช่อาสันนกรรม

ทรงเกียรติ ก็ขณะนั้นท่านกำลังมีพระเจดีย์เป็นอารมณ์ และพระภิกษุกำลังสวด ก็มีเสียงสวดเป็นอารมณ์ก็ได้

ส. แต่แม้กระนั้นก็ไม่ได้ทำให้พระองค์เกิดโสมนัสปีติ จนถึงตอนที่ภิกษุผู้กล่าวคำปริกกล่าวว่า พระราชาผู้ปราศัยในการรบที่จุลลึงคณิยะ เสด็จเข้าไปสู่ป่านั้นนันทิเยว ประทับนั่งแล้ว ทำก้อนภัตรก้อนหนึ่งออกเป็น ๔ ส่วน แล้วถวายภิกษาแก่พระมหาดิถสเถระ ผู้อยู่ที่โพธิยมาลกทิศ

ทรงเกียรติ สวรรค์ทั้งหมดมี ๖ ชั้น และดุสิตนี้เป็นชั้นที่ ๔ แต่สูงขึ้นไปอีก ๒ ชั้น คือ นิมมานรดีและปรนิมมิตวสวัตตี ถ้าเทวดาขบถมารับ เขาจะเลือกชั้นดุสิตทุกทีไม่ว่าจะเป็นอัมมิกอุบาสก หรือพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ก็เหมือนกัน เลือกชั้นดุสิตทุกทีเพราะเหตุใดครับ

ส. ท่านผู้ฟังจะเลือกกรดคันไหน แทนที่จะนึกถึงพระเจ้าทูลฐคามณีอภัย นึกถึงท่านผู้ฟังเอง จะเลือกกรดของสวรรค์ชั้นไหน ถ้าเลือกได้ จะเลือกคันไหน

ดุสิต ก็เหมือนกัน ก็ไม่น่าสงสัยถึงจิตของผู้ที่ฝากไว้ในพระธรรม เพื่อจะได้อบรมเจริญปัญญาให้ยิ่งขึ้น

พหุกรรม

สำหรับเรื่องของพหุกรรม เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลจริงๆ ว่า เมื่อไม่มีกรรมฝ่ายกุศล เพราะเหตุว่าท่านผู้ฟังคงจะไม่ได้อบรมเจริญความสงบถึงขั้นฌานจิต ยากแสนยากที่จะให้จิตสงบถึงขั้นอุปนาสมาธิ แล้วโดยไม่เสื่อมพอที่จะเป็นปัจจัยที่จะให้ฌานจิตเกิดก่อนจตุตติจิต

เพราะฉะนั้นก็เป็นอันหมดหวังเรื่องของกรรมทางฝ่ายกุศล ทางฝ่ายอกุศล กรรมมี ๕ ประการ ในสมัยนี้ ก็มีเพียงการฆ่ามารดาหนึ่ง การฆ่าบิดาหนึ่ง การทำสังฆเภทหนึ่ง ส่วนการฆ่าพระอรหันต์ และการทำโลหิตพระผู้มีพระภาคให้ห้อ ก็คงจะไม่มีผู้ใดได้กระทำ

เพราะฉะนั้นเรื่องของอนันตริยกรรมซึ่งเป็นกรรมฝ่ายอกุศลสำหรับผู้ที่จะทำก็เป็นส่วนน้อยมาก

เพราะฉะนั้นเมื่อไม่มีกรรมทั้งฝ่ายกุศล และทางฝ่ายอกุศล พหุกรรม คือกรรมที่มีกำลังเป็นได้ทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมทราบด้วยตัวของท่านเองว่า ทางฝ่ายอกุศล กรรมใดที่ได้กระทำแล้วเดือดร้อนใจ นั่นแหละเป็นพหุกรรมทางฝ่ายอกุศล หรือว่าทำแล้วไม่เคยร้อนใจเลย

การร้อนใจจะดีหรือไม่ดีเป็นเรื่องที่น่าคิด การร้อนใจเป็นอกุศล อกุศลไม่ว่าจะเป็นขณะใดก็ตามย่อมให้ผลเป็นทุกข์ แต่ว่าไม่มีใครสามารถจะบังคับจิตไม่ให้ร้อนใจได้ ถ้ากรรมที่ได้ทำแล้วเป็นกรรมหนัก หรือเป็นกรรมที่มีกำลังทางฝ่ายอกุศล จันใด ทางฝ่ายกุศลก็เช่นเดียวกัน ถ้ากรรมใดที่ทำแล้วเกิดปีติโสมนัสอย่างยิ่ง กุศลนั้นก็เป็นพหุกรรม คือ กรรมที่มีกำลัง

กุศลกรรมที่มีกำลัง เป็นกุศลที่มีกุศลเป็นบริวาร

สำหรับกุศลกรรมที่ทุกท่านทำอยู่ ที่จะพิจารณาว่า กุศลกรรมใดเป็นกุศลที่มีกำลัง ก็คือกุศลที่มีกุศลเป็นบริวาร หรือว่าเพราะเหตุนี้

การทำกุศลแต่ละครั้ง จะเห็นได้จริงๆว่า ทำไมบางครั้งกุศลจิตเกิดมาก และบางครั้งกุศลจิตเกิดน้อย เพราะฉะนั้นกุศลที่จัดว่าเป็นกุศลที่มีกำลัง ก็ต้องเป็นกุศลที่มีกุศลเป็นบริวาร จึงจะแสดงให้เห็นว่าเป็นกุศลที่ฝังใจและมีกำลัง ซึ่งถ้าพิจารณาในชีวิตประจำวัน ท่านที่สันทนาธรรม ท่านที่แสดงธรรม หรือท่านที่ศึกษาธรรม ขณะที่ท่านกำลังแสดงธรรมก็ดี หรือสันทนาธรรมกันก็ดี มีความสำคัญตนเกิดขึ้นแทรกในขณะนั้นบ้างหรือเปล่า การที่จะรู้ว่าเป็นกุศลที่มีกำลังหรือไม่ใช่กุศลที่มีกำลัง ก็ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะเกิดขึ้นระลึกถึงสภาพของจิตในขณะนั้นว่า เป็นกุศลล้วนๆ หรือว่าเป็นกุศลที่มีอกุศลเกิดแทรกบางขณะ เพราะว่าผู้ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์คนไหนพระอรหันต์ย่อมยังคงมีความสำคัญตน จะมากหรือน้อยต้องแล้วแต่การสะสมของแต่ละบุคคล

ทุกท่านที่เกิดมามีความรักตน เมื่อมีความรักตนจึงต้องการให้ตนสำคัญ จึงมีความสำคัญในตน แม้ในเรื่องของการศึกษาธรรม การแสดงธรรม หรือการสันทนาธรรม ถ้าสติสัมปชัญญะไม่เกิด ก็จะขาดการระลึกถึงลักษณะของจิตในขณะนั้นว่า เป็นกุศลโดยตลอดหรือว่ามีอกุศลประเภทใดเกิดแทรกบ้าง

บางท่านบางขณะอาจจะไม่ใช่ความสำคัญตน แต่เป็นการหวังอะไรบ้างหรือเปล่า บางคนอาจจะหวังลาภ หวังยศ หวังชื่อเสียง หรือแม้แต่เพียงหวังคำชมในความสามารถ ในความเก่ง ในความขยัน ในความตั้งใจศึกษา ในขณะเหล่านั้นกุศลจะมีกำลังเท่ากับขณะที่ไม่หวังหรือเปล่า

นี่ต้องเป็นผลของการเป็นผู้มีปกติอบรมเจริญสติปัญญา สติจึงสามารถจะระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังเกิดขึ้นปรากฏในขณะนั้นตามความเป็นจริง ได้ว่าสภาพธรรมใดเป็นกุศล และสภาพธรรมใดเป็นอกุศล หรือว่าในการสันทนาธรรม มี

โทษะ มีความขุ่นใจ มีความไม่แจ่มชื่นใจ ไม่พอใจ เกิดขึ้นบ้างไหมถ้าบุคคลอื่นไม่เห็นด้วย หรืออาจจะเป็นผู้ที่ไม่เห็นเหตุผลในการขัดแย้ง

นี่เป็นสิ่งที่จริงเป็นชีวิตประจำวันจริงๆ ที่จะพิจารณาว่ากุศลขณะใดเป็นกุศลที่มีกำลัง และขณะใดเป็นกุศลที่ไม่มีกำลัง นอกจากจะเพราะมีกุศลเป็นบริวาร ทำให้กุศลนั้นมีกำลังแล้ว ก็ยังเป็นเพราะการเสพคุ้น คือ กระทำบ่อยๆ หรือว่าเมื่อนึกถึงกุศลที่ได้กระทำแล้ว จิตใจก็ยังเบิกบานผ่องใส ปราศจากอกุศล ขณะนั้นก็แสดงว่าเป็นกุศลที่มีกำลัง เพราะเหตุว่าทุกท่านก็ต้องเคยทำกุศลมาแล้ว มากบ้าง น้อยบ้าง แต่บางครั้งก็ลืมกุศลนั้น ไม่ได้นึกถึงเลย แต่กุศลบางครั้งที่ได้ทำแล้วมีกำลัง ทำให้ระลึกถึงด้วยความปีติโสมนัสบ่อยๆ เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นว่ากุศลกรรมที่ได้ทำแต่ละครั้งนั้น ก็ย่อมมีทั้งกุศลที่มีกำลัง และกุศลที่ไม่มีกำลัง

อโหสิกรรมทางธรรม – ทางโลก

ผู้ถาม ขอทำความเข้าใจคร่าวที่แล้ว เรื่องอโหสิกรรม คือ ขอยกตัวอย่างเรื่องจริงเลย คือมีศิษย์ผู้หนึ่งได้คิดในใจต่ออาจารย์ผู้สอนพระอภิธรรมว่า ไม่น่าจะมาเคี้ยวเข็ญสอนเราเลย และก็ยังคงคิดเลยไปอีกด้วย แต่ตอนหลังรู้ตัวก็ไปขอขมาจากท่านอาจารย์ผู้นั้น ท่านก็ให้อภัย อันนี้จะถือว่าเป็นอโหสิกรรมไหมคะ ที่ว่าจะไม่มีกรรมต่อกันอีก

สุ. คำว่า “อโหสิกรรม” หมายความว่า กรรมที่ได้ทำแล้ว เพราะฉะนั้น กรรมที่ได้ทำแล้ว มีทั้งที่เป็นกุศลและมีทั้งที่เป็นอกุศล กรรมที่ได้ทำแล้ว เปลี่ยนได้ไหม เปลี่ยนไม่ได้ แต่ทำกรรมใหม่ได้ใหม่ ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อรู้ว่ากรรมใดเป็นอกุศล แม้ว่าอกุศลนั้นจะได้ทำไปแล้วก็ตาม แต่เมื่อรู้ว่าเป็นอกุศล ก็ทำกรรมที่เป็นกุศลเสีย

ผู้ถาม แต่เขายังคงมีความขุ่นข้องใจมาจนทุกวันนี้

สุ. ขณะใดที่อกุศลจิตเกิด ขณะนั้นเป็นโทษ

ผู้ถาม ที่นี้คำว่า อโหสิกรรมของชาวโลกนี้ ก็เข้าใจกันไปอีกอย่างหนึ่ง แต่ อโหสิกรรมในอรรถกถาที่ท่านกล่าวมานี้ ก็แยกออกไปอีกอย่างหนึ่ง อยากจะให้ท่าน อธิบายให้ละเอียดด้วย

ส. อโหสิกรรมของชาวโลก คงจะหมายถึงการขอกอภัยและการให้อภัย ซึ่งจะ ทำให้จิตใจของผู้ขอกอภัยสบายขึ้น ถ้าได้ขอกอภัย แล้วก็บุคคลนั้นก็ให้อภัยด้วย

อโหสิกรรมเป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิเมื่อครบองค์

ผู้ถาม อย่างในอรรถกถาที่ว่า อโหสิกรรม คือ กรรมที่ได้กระทำแล้ว ก็ยอมได้รับ ผลต่อไปแน่ ถ้าเผื่อว่าเขาจะจุติ เขาเกิดระลึกถึงกรรมนี้ขึ้นมาได้ ก็นำปฏิสนธิได้หรือคะ

ส. แล้วแต่ว่าจะครบองค์หรือเปล่า ถ้าครบองค์ก็เป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิได้ ท่านผู้ฟังเคยโกรธไหมคะ เวลาโกรธ เคยคิดอะไรในใจไหม ถ้ายังไม่แสดงออกมาทาง วาจา อาจจะเป็นเพียงแค่ว่าคิดในใจ แต่ก็เป็นสิ่งที่ไม่น่าคิดเลย ถูกไหมคะ ทุกคนน่าจะ แต่ว่าเป็นการล่วงออกมาถึงขั้นกรรมที่ครบองค์ทางกาย ทางวาจาหรือเปล่า เด็กๆก็โกรธ ผู้ใหญ่ก็โกรธ ผู้ที่สูงอายุก็โกรธ เด็กโกรธและเด็กอาจจะแสดงกิริยาอาการด้วยความไม่รู้ เด็กอาจจะตีต่อยหรือทำร้ายสัตว์ เบียดเบียนสัตว์ก็ได้ ด้วยความไม่รู้ว่า ขณะนั้นเป็น อกุศลกรรม ผู้ใหญ่รู้ไหม บางท่านรู้ บางท่านไม่รู้ แล้วเป็นกรรมไหมคะ ผู้ที่ไม่รู้แต่ทำ แล้ว เป็นกรรมไหมคะ เป็น ผู้ที่รู้แล้วทำ เป็นกรรมไหมคะ ก็เป็นทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะด้วยความไม่รู้หรือด้วยความรู้ แต่ว่ากายกรรมหรือวจีกรรม ย่อมเกิดเพราะกุศลจิตและอกุศลจิต

อนันตริยกรรมที่เป็นสังฆเภท

ผู้ถาม อนันตริยกรรมที่เป็นสังฆเภทนี้ อุบาสกอุบาสิกาทำได้ไหมครับ

ส. ไม่ได้ค่ะ

ผู้ถาม เพราะเหตุใดจึงทำไม่ได้

ส. เพราะเหตุว่าไม่สามารถที่จะทำลายพระภิกษุสงฆ์ให้แยกจากกันได้ เพราะเหตุว่าอุบาสกอุบาสิกาไม่มีกิจที่จะเกี่ยวข้องในเรื่องของสังฆกรรม

ผู้ถาม สังฆเภทนี้เป็นอย่างไรครับ

ส. การทำลายสงฆ์ให้แตกกัน เช่น แยกการกระทำอุโบสถกรรมและสังฆกรรมอื่นๆ ต้องเกี่ยวกับการกระทำสังฆกรรม หรือกิจของสงฆ์ที่ทรงบัญญัติไว้ให้ทำร่วมกัน ถ้าเมื่อสงฆ์เกิดแตกความสามัคคี ไม่กระทำสังฆกรรมร่วมกัน ก็เป็นสังฆเภท คือทำลายสงฆ์ให้แตกกัน

สงฆ์ตามพระวินัย แล้วแต่จะจำกัดไว้ว่า ในกิจนี้ประกอบด้วยคณะ คือสงฆ์กี่บุคคล สำหรับดิฉันเองไม่ได้ศึกษาในทางพระวินัยเลย ได้ยินได้ฟังได้รับทราบบ้างนิดๆ หน่อยๆ เพียงส่วนน้อย และเพียงอ่านข้อความจากพระวินัยปิฎกเท่านั้น

กรรมที่ไม่ครอบงำ ไม่ทำให้ปฏิสนธิ

ผู้ถาม กรรมที่ไม่ครอบงำทำให้ปฏิสนธิได้ไหมครับ

ส. กรรมไม่ครอบงำไม่ทำให้ปฏิสนธิค่ะ

ผู้ถาม คือผมเคยได้ยินเรื่องอนันตริยกรรม เขามีความตั้งใจจะยิงสัตว์ สัตว์หลบไปโดนบิฑามารดา ปรากฏว่าเป็นอนันตริยกรรม

สุ. มีความตั้งใจ หมายความว่า มีเจตนา มีการฆ่า ซึ่งครบองค์

ผู้ถาม แต่เขาไม่มีเจตนาจะฆ่าสัตว์นั้นนี่ครับ

สุ. มีเจตนาฆ่าค่ะ

ผู้ถาม แต่ไม่ใช่สัตว์นั้น

สุ. มีเจตนาฆ่า เจตนาฆ่าจะเปลี่ยนแปลงไปไม่ได้

ผู้ถาม ฆ่าใครก็ได้หรือครับ

สุ. เมื่อเจตนาฆ่าเกิดขึ้น ก็ต้องเป็นองค์หนึ่งของปาณาติบาต

นิภัทร เรื่องพระเจ้าทูลฐคามณีน้อยที่อาจารย์บรรยายนี้ อยู่ในคัมภีร์อะไร

สุ. มโนรทปุรณี อรรถกถา อังคุตตรนิกายค่ะ

นิภัทร แสดงว่าคัมภีร์นี้แต่งในสมัย...

สุ. หลังพระมหินทเถระ

นิภัทร คล้ายๆกับบันทึกเรื่องราวในสมัยนั้น เพราะสังเกตดูว่า แม้แต่การกระทำของพระเจ้าทูลฐคามณีน้อย พระท่านก็เอาไปแต่งไปเขียนไว้เรียบร้อยแล้ว

สุ. เป็นตัวอย่างของกุศลกรรมและอกุศลกรรม

สำหรับข้อความในอรรถกถา โดยมากก็อธิบายพระสูตรต่างๆ ซึ่งอรรถกถารุ่นแรกมีในสมัยของพระมหินทเถระ แต่เมื่อท่านพระพุทโธมหาราชซึ่งอยู่หลังปรินิพพาน ๙๐๐ หรือ ๑,๐๐๐ ปี ได้ไปแปลอรรถกถารุ่นพระมหินทเถระ ซึ่งเป็นรุ่นแรก ก่อนสมัยของพระเจ้าทูลฐคามณีน้อย พระพุทโธมหาราชเมื่อแปลแล้ว ท่านก็เรียบเรียงคัมภีร์ต่างๆ เป็นภาษามคธ แทนคัมภีร์ภาษาสิงหล เพราะฉะนั้นจึงมีเรื่องหลังพระมหินทเถระ แต่ก็ต้องถือว่าเป็นอรรถกถาในสมัยนั้น ไม่ใช่ในสมัยนี้ เพราะเหตุว่าได้อธิบายตามแนวของอรรถกถาของพระมหินทเถระทั้งนั้น เพียงแต่ว่ามีตัวอย่างเรื่องราวในสมัยนั้นประกอบ แต่เป็นเรื่องราวก่อนสมัยของพระพุทโธมหาราช

อาสันนกรรม กับผู้รักษาประตูชาวทมิฬ

ทุกท่านจะต้องจากโลกนี้ไป เป็นสิ่งที่ไม่น่าจะลืมเลย ช้าหรือเร็ว เพราะฉะนั้น เรื่องของกุศลกรรมเป็นเรื่องที่ควรจะได้กระทำมากๆ บ่อยๆ เนืองๆ แล้วก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้จริงๆว่า เมื่อถึงเวลาใกล้จะจุติที่จะจากโลกนี้ กุศลจิตหรืออกุศลจิตจะเกิด เพราะเหตุว่าสภาพธรรมทั้งหลายย่อมเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ถ้ากรรมไม่มี พหุกรรมไม่มี กรรมต่อไปที่จะให้ผลทำให้ปฏิสนธิ คือ อาสันนกรรม

ข้อความในมโนรตปุรณีอรรถกถาอุปมาว่า

เหมือนกับโคที่อยู่ในคอก โคที่อยู่ใกล้ประตู ถึงแม้ว่าจะเป็นโคที่ไม่มีกำลัง หรือว่าเป็นโคชรา แต่ว่าเมื่ออยู่ใกล้ประตูก็ย่อมออกไปก่อนโคอื่นๆซึ่งมีกำลัง หรือที่อยู่ในคอกนั้นทั้งหมด

เพราะฉะนั้น ถ้ากรรมไม่มี พหุกรรมไม่มี กรรมที่ทำใกล้จะจุติ ย่อมเป็นอาสันนกรรม ทำให้ปฏิสนธิเกิดขึ้นในภุมิต่อไป

ข้อความในมโนรตปุรณีอรรถกถา ได้กล่าวถึงเรื่องคนรักษาประตูชาวทมิฬคนหนึ่ง ชื่อ มรุอันคนะ เขาออกไปตกปลาแต่เช้าตรู่ แล้วฆ่าปลา แล้วแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน แยกเอาข้าวสารด้วยปลาส่วนหนึ่ง เอานมส้มด้วยปลาส่วนหนึ่ง และปรุงปลาส่วนหนึ่ง โดยทำนองนี้ เขาทำปาณาติบาตเป็นเวลา ๕๐ ปี จนถึงในขณะที่กำลังแก่ ไม่สามารถที่จะลุกขึ้นได้

ขณะนั้นพระจุฬปิณฑปาตีกติสสเถระผู้อยู่ในคีรีวิหารคิดว่า สัตว์นี้เมื่อเราเห็นอยู่จงอย่าพินาศ ท่านได้ไปยืนอยู่ที่ประตูเรือนของคนรักษาประตูนั้น ซึ่งภรรยาของคนรักษาประตูนั้นก็ได้ออกสามีว่า “นาย พระเถระมาแล้ว” คนรักษาประตูนั้นก็กล่าวว่า “เราไม่เคยไปสู่สำนักของพระเถระเป็นเวลา ๕๐ ปี เพราะคุณอะไรของเราพระเถระจักมา ท่านทั้งหลายจงกล่าวกับพระเถระนั้นเถิดว่า นิมนต์ไปเถิด” ดังนี้

ก็เป็นธรรมดาที่คนรักษาประตูจะแปลกใจ เพราะว่าไม่เคยไปวัดเลย แต่ทำไมพระจูฬปิณฑปาติกติสสเถระจึงได้มาถึงบ้านของท่าน เพราะฉะนั้นเมื่อไม่มีกิจ ไม่มีธุระที่จะเกี่ยวข้องด้วย คนรักษาประตูก็ได้บอกภรรยาให้นิมนต์ท่านไปเสีย

ภรรยานั้นกล่าวแล้วว่า “ท่านผู้เจริญ นิมนต์ท่านโปรดสัตว์ข้างหน้าเถิด” ดังนี้

แม้ว่าท่านจะไปถึงบ้านแล้ว ก็ยังไม่คิดว่าท่านจะทำประโยชน์อะไรให้ เพราะฉะนั้นก็นิมนต์ท่านไปโปรดสัตว์ข้างหน้า

พระเถระก็ได้ถามหญิงนั้นว่า “ความเป็นไปแห่งสระของอุบาสกเป็นอย่างไร”

หมายความว่าถึงสุขสบายดี หรือว่าป่วยไข้ขนาดไหน

หญิงนั้นก็ได้กล่าวว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อุบาสกเป็นคนมีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว”

อ่อนกำลังลงไปจนไม่สามารถจะลุกขึ้น

เพราะฉะนั้นพระเถระก็ได้เข้าไปสู่เรือน ทำให้เขาเกิดสติขึ้น แล้วกล่าวว่า “ท่านจะรับศีลไหม” ซึ่งอุบาสกนั้นก็กล่าวว่า “ขอรับ ท่านผู้เจริญ ท่านจงให้เถิด” ดังนี้

พระเถระก็ได้ให้สระ ๓ แล้วเริ่มที่จะให้ศีล ๕ แก่เขา ลิ่นของเขาตกไปในกาลแห่งคำว่า “ปัญจศีลานิ” พระเถระก็ได้ออกไป ด้วยคิดว่าคุณมีประมาณเท่านี้จะสมควร

หมายความว่า เพียงรับศีลได้เท่านี้ก็เพียงพอแล้วสำหรับอุบาสกผู้นี้

อุบาสกนั้นก็สิ้นชีวิต และเกิดในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ซึ่งในขณะที่เกิด เขาก็ใคร่ครวญว่า การที่เขาได้เกิดในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกานั้นเป็นผลของกรรมอะไร เมื่อได้ทราบเหตุที่ตนได้สมบัติแล้วเพราะอาศัยพระเถระ จึงมาจากเทวโลก ให้พระเถระแล้ว ได้ยืนแล้ว ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ซึ่งเมื่อพระเถระกล่าวว่า “ใครนั่น”

เทพบุตรนั้นก็กล่าวว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นผู้รักษาประตูชาวทมิฬ”

พระเถระก็ถามว่า “ท่านเกิดที่ไหน”

เทพบุตรนั้นก็ตอบว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าบังเกิดในเทวโลกชั้นจาตุมหาราช ถ้าว่าพระผู้เป็นเจ้าได้ให้ศีล ๕ ไชริ ข้าพเจ้าพึงเป็นผู้บังเกิดแล้วในเทวโลกเบื้องบน ข้าพเจ้าจะทำอย่างไร” ดังนี้

พระเถระกล่าวว่า “ดูก่อนบุตรน้อย เจ้าไม่อาจจะถือเอา”

เทพบุตรนั้นก็ไหว้พระเถระแล้วไปสู่เทวโลกนั่นเอง

นี้เป็นเรื่องของอასันกรรม

พระโสดาบันกับอกุศลกรรมทางกาย วาจา

ผู้ถาม เรื่องอกุศลกรรมบถ ๑๐ พระโสดาบันละเพียง ๕ เท่านั้น พระโสดาบันก็ยังมีทางที่จะล่วงอกุศลกรรมบถ เช่น ปิสุณาวาจา ผรุสวาจา หรือ สัมผัสปปลาป หรือ พยาปาท อภิขเฌาต่างๆ พระโสดาบันก็ยังมีได้ แต่ทำไมไม่ส่งผลให้เกิดในอบายล่ะครับ

ส. เพราะเหตุว่าการรู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงขั้นที่ประจักษ์ลักษณะของนิพพาน ดับกรรมที่จะทำให้เกิดในอบายภูมิ พระโสดาบันบุคคลยังไม่ใช่พระอรหันต์ เพราะฉะนั้น การกระทำทางกาย ทางวาจาที่เป็นอกุศล ยังมี ไม่ใช่พระโสดาบันจะไม่พูด ไม่ใช่พระโสดาบันจะไม่ทำ ไม่ใช่พระโสดาบันจะไม่คิด และเมื่อยังมีอกุศลจิตอยู่ ก็ย่อมมีอกุศลทางกาย ทางวาจา แต่ไม่ถึงขั้นที่จะทำให้ปฏิสนธิในอบายภูมิ พระโสดาบันจะไม่คิดฆ่าใคร แต่พระโสดาบันก็โกรธ

ผู้ถาม ในเมื่อพระโสดาบันยังมีพยาปาท ในเมื่อพยาปาทมีได้ ก็ต่อเมื่อคิดว่าให้คนนั้นจะตาย

ส. เปล่าเลย ไม่จำเป็นต้องถึงขั้นนั้นเลยคะ พยาปาทไม่ได้หมายความว่าให้ตายคะ เพียงแต่ท่านผู้ฟังไม่ชอบใคร แล้วอยากจะให้เขาเดือดร้อนนิดหน่อย มีไหมคะ

ผู้ถาม คำว่า “พินาศ” หมายถึงตายหรือเปล่า

สุ. ปาณาติบาต เป็นการฆ่าแน่ แต่พยายามไม่ใช่ฆ่า

ผู้ถาม คิดปองร้าย ใช่ไหม

สุ. คิดที่จะให้คนอื่นเดือดร้อนบ้างเล็กน้อยๆ นี่ได้หรือไม่ได้คะ

ผู้ถาม คือต้องการให้สัตว์อื่นพินาศ ถ้ายังไม่มีกรรมก่อเกิดขึ้น ไม่มีความต้องการให้สัตว์อื่นพินาศ กรรมบถก็ยังไม่แตก

สุ. ถ้าคนหิว แล้วก็อาจจะฆ่าสัตว์ที่รู้ดีกว่า เขาหิวอีกหน่อยก็ไม่ใช่ไร ทำให้คนอื่นเดือดร้อนไหมคะ เขาคนนั้นที่กำลังหิว ควรจะได้อาหารแล้ว แต่ว่าหิวอีกหน่อยก็ไม่ใช่ไร เป็นกุศลหรืออกุศล ทำให้คนอื่นเดือดร้อนไหม แต่ไม่ใช่ขั้นที่จะถึงกับฆ่า ไม่ถึงกับต้องการให้เขาสิ้นชีวิตคะ

เพราะฉะนั้นการที่จะรู้ระดับจิตของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้เกิดกาย วาจาต่างๆ กัน จะเปรียบเทียบได้ว่า การรู้แจ้งอริยสัจธรรมทำให้จิตใจจะคลาย และไม่สามารถที่จะล่วงทุจริตกรรมที่เป็นศีล ๕

ปิสุณาวาจา กับ ความเป็นผู้ตรง

สุ. ถ้าเรื่องจริง แต่เป็นเรื่องที่ถ้าบุคคลหนึ่งรู้ ก็อาจจะเกิดพอใจหรือไม่พอใจ ในอีกบุคคลหนึ่ง แต่จำเป็นต้องรู้เพื่อประโยชน์ที่จะไม่เกิดอกุศลจิต ที่จะมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ขณะนั้นเป็นปิสุณาวาจาหรือเปล่า

ผู้ฟัง ไม่เป็นครับ เพราะว่าผมไม่ได้คิดว่า เขาจะได้มีความพอใจในตัวผมอย่าง ยิ่งและเขาจะได้โกรธคนอื่น ไม่ได้คิดอย่างนั้นครับ

สุ. ขณะนั้นมีความขุ่นใจ มีความไม่พอใจเล็กน้อยบ้างไหมคะ

ผู้ถาม ถ้าไม่มี สมมุติว่าไม่มี

ส. สมมุติค่ะ แต่จิตใจไม่ใช่เราจะสมมุติ แต่เป็นเรื่องที่สติจะต้องระลึกรับรู้ความเป็นผู้ตรงต่อสภาพธรรมที่ปรากฏเท่านั้นที่จะทำให้ปัญญาเจริญขึ้น จนสามารถที่จะรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ และกุศลจิตและอกุศลจิตก็เกิดดับสลับกันรวดเร็วมากทีเดียว ถ้าในขณะที่คิดว่าเพื่อประโยชน์ ขณะนั้นเป็นกุศล แต่ขณะที่มีความขุ่นเคืองใจในขณะนั้นด้วย ขณะที่กำลังขุ่นเคืองใจนั้นเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล

ผู้ถาม อกุศลครับ

ส. เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นถึงความเกิดดับอย่างรวดเร็วของจิต ซึ่งทุกท่านต้องเป็นผู้ตรง ด้วยเหตุนี้บางคนก็จะสงสัยว่า ทำไมเป็นพระโสดาบันแล้วยังมีปิสุณาวาจา หรือว่าสัมผัสปปลาปวาจา ไซ้ไหมคะ แต่พระโสดาบันก็ยังมีโงะที่จะสนุกสนานรื่นเริง พูดเรื่องอื่น ซึ่งไม่ใช่เรื่องของธรรม เรื่องใดซึ่งไม่เป็นประโยชน์ เรื่องนั้นเป็นสัมผัสปปลาปวาจา

แต่เมื่อพระโสดาบันบุคคลก็ยังมีโงะ เพราะฉะนั้นสัมผัสปปลาปวาจาก็ยังต้องมี หรือว่าในชีวิตที่จะต้องเกี่ยวข้องกับคนทั้งหลาย ทุกคนมีการสะสมมาต่างกัน ไม่เหมือนกันเลย พระโสดาบันท่านก็อยู่ท่ามกลางบุคคลที่มีอัธยาศัยต่างกัน ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับ ท่านจะไม่พูดกับคนนั้น ท่านจะไม่คบหาสมาคมกับบุคคลนี้ ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ถ้ามีการรู้จักเกี่ยวข้องกับ ไซ้ไหมคะ

แต่ถ้ามีเรื่องอะไรที่จะเกิดขึ้น ที่จะทำให้โลภมูลจิตเกิด แม้พระโสดาบัน โลภมูลจิตของท่านก็ต้องเกิด มีเรื่องอะไรที่โทสมูลจิตจะเกิด แม้พระโสดาบัน โทสมูลจิตของท่านก็เกิด แล้วเหตุการณ์ต่างๆก็ย่อมมีการกระทำ ทางกาย ทางวาจา ซึ่งดูเสมือนเป็นปิสุณาวาจา

ผู้ถาม ดูเสมือน

ส. ดูเสมือน และก็ต้องเป็นผู้ตรงที่จะรู้ว่า ขณะใดเป็น ขณะใดไม่เป็น ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถที่จะรู้ได้ นอกจากตัวเอง

ผู้ถาม ถ้าเมื่อสมมุติว่า ได้ยินว่าเขากล่าวผิด แต่ไม่มีความโกรธเขา แต่เกรงว่าผู้ที่ได้ยินได้ฟังอื่นจะเข้าใจผิด ก็แอบบอกเขา โดยที่ไม่มีความสนใจในคนอื่น จะชื่อว่า ปิสุณาวาจาหรือไม่ใช่

สุ. สติสัมปชัญญะต้องระลึกรู้ตามความเป็นจริงว่า กุศลเป็นกุศล แล้วอกุศลก็เป็นอกุศล เพราะฉะนั้นสติสัมปชัญญะจะต้องไวพจน์ที่จะระลึกถึงลักษณะของจิตซึ่งเกิดดับสลับอย่างเร็วมาก และเป็นผู้ตรงที่จะรู้ว่า ขณะใดเป็นกุศล ขณะใดเป็นอกุศล

ผู้ถาม สมมุติรู้ว่าไม่พอใจเขาแล้ว แอบบอกที่หลัง ชื่อว่า ปิสุณาวาจา ใช่ไหมครับ

สุ. จะทำอะไรก็ตามแต่ เป็นผู้ตรง แล้วก็รู้ว่าขณะนั้นเป็นเพราะกุศลจิต หรือเป็นเพราะอกุศลจิต

ผู้ถาม ชื่อว่า ปิสุณาวาจาหรือไม่ก็ได้ ใช่ไหมครับ

สุ. การกระทำทุกอย่างมองดูแล้ว ชาวโลกคิดอย่างหนึ่ง แต่สภาพธรรมจริงๆ ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะของบุคคลนั่นเอง จึงจะรู้ได้ อย่างทาน การให้ ทุกคนก็รู้ว่า ให้สิ่งซึ่งบุคคลอื่นพอใจที่จะรับ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นกุศล ใช่ไหมคะ โดยทั่วไปเป็นทุกกรณีหรือเปล่าคะ

ผู้ถาม ไม่ครับ

สุ. แต่ชาวโลกถือเป็นทาน ใช่ไหมคะ เพราะฉะนั้นก็ต้องเป็นผู้ตรงค่ะ

ผู้ถาม แล้วสัมผัสปลาป คำพูดที่ไม่เป็นประโยชน์ทุกชนิดเลยใช่ไหม หมายถึง ความว่า ถ้าไม่พูดถึงเรื่องทาน ศีล การอบรมเจริญภาวนา คำพูดอื่นทั้งหมดเป็นคำพูดที่ไม่เป็นประโยชน์

สุ. ถ้าท่านผู้ฟังไปหาผู้หนึ่งผู้ใด แล้วก็ถามถึงทุกข์สุขของเขา เป็นสัมผัสปลาปหรือเปล่า แม้แต่ท่านพระอานนท์ ท่านพระสารีบุตร หรือแม้แต่พระผู้มีพระภาคก็ยังได้ตรัสปราศรัยกับผู้ที่ไม่เฝ้าถึงทุกข์สุข เป็นสัมผัสปลาปวาจาหรือเปล่า

ผู้ถาม ไม่เป็นครับ

ส. ไม่เป็น เพราะฉะนั้นก็ขึ้นอยู่กับจิตในขณะนั้น ไม่ใช่การที่จะได้ถามถึง ทุกข์สุขก็จะต้องเป็นสัมผัสปลาปวาจา

สิ่งใดที่เป็นประโยชน์ คำพูดที่เป็นประโยชน์ ย่อมไม่ใช่สัมผัสปลาปวาจา

อาสันนกรรม

สำหรับเรื่องของอาสันนกรรม คือ กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะสิ้นชีวิต ถ้ากรรมอื่นที่เป็น คุรุกรรมไม่มี พหุกรรมไม่มี กรรมนั้นก็ให้ผล

ถ้าไม่มีเลยทั้งคุรุกรรม พหุกรรม อาสันนกรรม ก็ยังไม่พ้นจากกรรมเล็กน้อย ที่ได้กระทำแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะให้ผล คือ กรรมที่พ้นแล้วจากกรรม ๓ อย่างเหล่านั้น กรรมที่ไม่ใช่คุรุกรรม ไม่ใช่พหุกรรม และไม่ใช่อาสันนกรรม เมื่อได้กระทำไปแล้วครบ องค์ก็เป็นเหตุให้ปฏิสนธิ

เคยคิดถึงกรรมเล็กน้อย ที่ได้กระทำบ้างไหม มด ยุง ไม่ทราบว่ามันผู้ฟังจะ คิดว่าเล็กน้อยหรือเปล่า เพราะว่าเป็นตัวเล็กๆ และก็คงจะไม่มีใครเลยที่เกิดมาแล้วไม่เคยฆ่า ยุง ฆ่ามด ฆ่าอะไรอย่างอื่น วรกเจตนา เจตนาฆ่า มี การกระทำได้สำเร็จลงไปแล้ว แล้วก็รู้ว่าเป็นสัตว์ที่มีชีวิตจึงฆ่า

เพราะฉะนั้นถ้ากรรมหนัก เช่น คุรุกรรม ไม่มี กรรมที่มีกำลัง เช่น พหุกรรมไม่มี กรรมที่ใกล้จะสิ้นชีวิต คือ อาสันนกรรมไม่มี ก็แล้วแต่ว่าจะเป็นกรรมเล็กน้อยเหล่านี้ กรรมหนึ่งกรรมใดทำให้จิตที่เศร้าหมองหรือจิตที่ผ่องใสเกิดขึ้น ถ้าเป็นกุศลกรรมอย่าง อ่อนๆ ที่ได้กระทำแล้ว ก็เป็นปัจจัยทำให้จิตก่อนที่จะจุติผ่องใส ถ้าเป็นอกุศลกรรมอย่าง เล็กๆ น้อยๆ ก็ทำให้จิตเศร้าหมองเป็นอกุศลเกิดก่อนจุติ

เพราะฉะนั้นถ้าอกุศลจิตที่เศร้าหมองเกิดก่อนจตุตถจิต ก็เป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิในอภายภูมิ คือ เกิดในนรก หรือเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิดเป็นเปรต เกิดเป็นอสุรกาย ถ้าเป็นผลของกุศล ก็ทำให้เกิดในสุคติภูมิ คือ เกิดในมนุษย์ภูมิ หรือว่าในสวรรค์ ๖ ชั้นที่เป็นกามภูมิ

การจำแนกกรรมโดยกิจ

ต่อไปก็คือ กรรมที่กระทำกิจ โดยกิจต่างกัน

ข้อความในมโนรทปฐมนีอรรทกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปฐมปัณณาสก์ จำแนกกรรมไว้ คือ ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม อุปปัชชเวทนียกรรม อปรปริยายเวทนียกรรม แสดงถึงการให้ผล โดยกาล

ครุกรรม พหุลกรรม อาสันนกรรม กฏัตตาวาปนกรรม แสดงถึงการให้ผล โดยลำดับของกรรม ที่เป็นกรรมที่มีกำลัง หรือกรรมที่ไม่มีกำลัง

ต่อไปก็คือ แสดงถึงการให้ผล โดยกระทำกิจ มี ๔ คือ ชนกกรรมหนึ่ง อุปถัมภกรรมหนึ่ง อุปปีฬกรรมหนึ่ง อุปฆาตกรรมหนึ่ง

กรรมที่ได้กระทำแล้ว แล้วแต่ว่าจะกระทำกิจใด ใน ๔ กิจ

ชนกกรรม คือ กรรมที่ทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น

อุปถัมภกรรม คือ เมื่อวิบากอันกรรมอื่นทำให้เกิดแล้ว กรรมที่เป็นอุปถัมภกรรมย่อมตามสนับสนุนความสุขและความทุกข์ คือ ทำให้การได้รับวิบากที่เป็นสุขหรือเป็นทุกข์นั้น ยืดยาวต่อไป คือ อุปถัมภ์ให้ความสุขดำรงต่อไปอีก หรือว่าอุปถัมภ์ให้ความทุกข์ดำรงต่อไปอีก เพราะว่า ทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม ย่อมเป็นอุปถัมภกรรม คือ ทำกิจอุปถัมภ์ได้

สำหรับอุปปีฬกรรม คือ เมื่อวิบากอันกรรมอื่นให้เกิดแล้ว อุปปีฬกรรมย่อมบีบคั้น เปียดย่ำ ความสุขความทุกข์ คือ ไม่ให้ความสุขที่ดีหรือความทุกข์ที่ดี ในขณะนั้น ยืดยาวต่อไป นั่นเป็นกิจของอุปปีฬกรรม

ส่วนอุปสมัตตกรรม ซึ่งก็เป็นกุศลบ้าง เป็นอกุศลบ้างนั้น เป็นกรรมที่กำจัดการกรรมที่มีกำลังอ่อนอย่างอื่นเสีย ขัดขวางวิบากของกรรมนั้น แล้วก็ย่อมจะทำโอกาสแก้วิบากของตน

เพราะฉะนั้น ถ้าจะจำแนกกรรมโดยกิจ ไม่มีใครสามารถรู้ได้ โดยประจักษ์แจ้งว่า กรรมที่ได้กระทำแล้วในชาติก่อนและในอดีตอนันตชาติมาแล้ว กรรมใด ทำให้ปฏิสนธิจิตในชาตินี้เกิดขึ้น กรรมนั้นเป็นชนกกรรม

ชนกกรรม

ปฏิสนธิจิตในชาตินี้เกิดแล้ว เพราะกรรมหนึ่ง เป็นชนกกรรม คือ เป็นกรรมที่ทำให้ปฏิสนธิจิตซึ่งเป็นวิบากเกิด ฉันทใด กรรมที่ได้ทำแล้วในชาตินี้และในชาติก่อนๆ ทั้งหมด กรรมหนึ่ง จะเป็นชนกกรรม คือ จะทำให้ปฏิสนธิจิตของชาติหน้าเกิดขึ้น ต่อจากจุติจิตของชาตินี้ ซึ่งย่อมเป็นได้ทั้งกุศลกรรม หรืออกุศลกรรม

สำหรับกรรมที่เป็นชนกกรรม เมื่อทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นแล้ว ก็ยังทำให้ภวังคจิตเกิดต่อ และนอกจากภวังคจิตเกิดแล้ว ก็ยังทำให้จักขุวิญญาณ จิตเห็น โสตวิญญาณ จิตได้ยิน ชานวิญญาณ จิตได้กลิ่น ชิวหาวิญญาณ จิตลิ้มรส กายวิญญาณ จิตที่รู้โผฏฐัพพะที่กระทบสัมผัสเกิดขึ้นด้วย

เช่น ถ้าเกิดในสกุลที่พร้อมมั่งคั่ง จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ชานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ ก็ย่อมกระทบสัมผัสกับอารมณ์ที่น่าพอใจทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ กรรมที่เป็นชนกกรรมทำกิจอุปถัมภ์ให้ได้รับผลของกรรมนั้นด้วยตามควร ก่อนที่กรรมอื่นจะให้ผล แต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีแต่เฉพาะกรรมนั้นกรรมเดียว เพราะว่าทุกคนเกิดมาแล้ว ไม่ว่าจะเกิดในสกุลใดก็ตามแต่ ไม่ว่าจะเกิดในครอบครัวที่มั่งคั่งหรือขัดสน ก็ย่อมมีโอกาสที่กรรมอื่นจะทำให้วิบากจิตเกิด ซึ่งอาจจะทำให้ได้รับความไม่สะดวกสบายต่างๆ ทำให้ป่วยไข้ได้เจ็บต่างๆ

นั่นก็เป็นผลของอกุศลกรรม ซึ่งให้ผล ถ้าผู้ที่เกิดในภูมิมนุษย์เพียบพร้อมด้วยความสุขสมบูรณ์ แต่ก็ยังมีอกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วให้ผล หรือผู้ที่เกิดในสกุลที่ขัดสน ก็ยังมีกุศลกรรมในอดีตที่ทำให้มีการเห็นบ้าง การได้ยินบ้าง การได้กลิ่น การลิ้มรส การรู้สิ่งที่กระทบสัมผัสที่น่าพอใจ

เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่า กรรมที่ได้กระทำแล้ว ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีก แล้วแต่ว่า กรรมใดมีโอกาสพร้อมด้วยปัจจัยที่จะให้ผล กรรมนั้นก็เกิดขึ้น ทำกิจของกรรมนั้น

ในชีวิตของแต่ละคนซึ่งเกิดมา ตอนเป็นเด็ก ชนกรรมทำให้ปฏิสนธิ แล้วก็ยังทำให้วิบากจิตเกิดสืบต่อดำรงความเป็นบุคคลนั้น ในสกุลนั้น ในฐานะนั้น แต่ว่า ในชีวิตของแต่ละคน ก็มีการขึ้นและลงตามกรรมที่เกิดขึ้นด้วย เพราะฉะนั้นก็ยอมแล้วแต่ว่า ในขณะนั้น กรรมอื่นจะให้ผล ย่อมสามารถจะให้ผลได้ หลังจากทีปฏิสนธิแล้ว

ปวัตติกาล – อุปถัมภกกรรม – อุปปีฬกกรรม

เพราะฉะนั้นชีวิตแบ่งออกเป็น ปฏิสนธิกาล หรือปฏิสนธิกาล ตามภาษาบาลี คือ ในขณะปฏิสนธิ และเมื่อพ้นจากขณะปฏิสนธิ คือ เมื่อปฏิสนธิจิตดับแล้วตลอดไปจนถึงจุติ ชื่อว่า ปวัตติกาล

ในปวัตติกาลของแต่ละชีวิต ก็ยอมแล้วแต่ว่ากรรมใดจะให้ผลในขณะไหน โดยที่ไม่มีการสามารถจะรู้ได้ว่า พຼ່ງนี้ กรรมใดจะให้ผล มีใครรู้ได้ไหม น้ำจะท่วม ไฟจะไหม้ ใจจะร้าย สารพัดอย่าง โรคภัยที่จะเกิดขึ้น ไม่มีใครสามารถที่จะรู้ได้เลย แต่ให้ทราบทั่วกันว่า วิบากทั้งหลายที่จะเกิดขึ้น ก็ยอมจะเกิดขึ้นได้เพราะแต่ละกรรม แล้วแต่ว่า เมื่อกรรมหนึ่งเป็นชนกรรมแล้ว กรรมอื่นยอมเป็นอุปถัมภกกรรมบ้าง หรือว่าเป็นอุปปีฬกกรรมบ้าง เป็นอุปฆาตกรรมบ้าง

สำหรับอุปถัมภกกรรม ถ้าท่านผู้ใดกำลังสบายมีความสุขพร้อมอยู่ ความสุขนั้นสั้นหรือยาว แล้วแต่ว่ากรรมที่อุปถัมภกจะมีหรือไม่มี ถ้าไม่มีกรรมที่จะอุปถัมภก กรรมที่

ให้ผลที่ทำให้ท่านเป็นสุข อาจจะเพียงเล็กน้อย ชั่วคราว แล้วความทุกข์ก็เกิดขึ้น โดยที่ไม่มีกุศลกรรมอื่นอุปถัมภ์ แต่ถ้าท่านมีช่วงของชีวิตที่กำลังเป็นสุขสบายเพราะกรรมหนึ่ง แต่ก็ยังมีกรรมอื่นซึ่งเป็นกุศลกรรมพร้อมที่จะอุปถัมภ์เป็นปัจจัย ก็ทำให้ชีวิตที่กำลังสุขสบายนั้นมีกาลยืดยาวต่อไปอีก เพราะเหตุว่ามีกรรมอื่นอุปถัมภ์

แต่สำหรับอุปปีฬกรรม เมื่อท่านกำลังสุขสบายอยู่ และมีความทุกข์เกิดขึ้นแทรก ทำให้ความสุขสบายนั้นลดน้อยลง หรือว่าสั้นลง ขณะนั้นก็เพราะอกุศลกรรมหนึ่ง เป็นอุปปีฬกรรม ย่อมบีบคั้นหรือเบียดเบียน ความสุขในขณะนั้นให้สั้นลง

เป็นชีวิตประจำวันหรือเปล่า เคยรับประทานอาหารอร่อยๆ อาจจะเกือบทุกมื้อเลย หรือมื้อหนึ่งก็ได้ซึ่งรับประทานอาหารอร่อยมาก เป็นกุศลวิบากหรือเปล่า เป็นผลของกุศลกรรมหรือเปล่าในขณะนั้น เป็น แต่เพียงคำเดียวซึ่งเคี้ยวพริกเผ็ดๆ สีส้มเผ็ดไป ขณะนั้นกรรมอะไร ตั้ตรวนความสุขหรือกุศลวิบากในขณะนั้นที่กำลังเกิดให้สั้นหรือว่าน้อยลง แต่คงจะไม่มีใครคิดว่า การที่เคี้ยวพริกเผ็ดๆ ไปสักคำ จะเป็นอุปปีฬกรรม เพราะว่าในขณะนั้นกำลังมีความสุขอร่อยมาก และการที่อกุศลวิบากจะเกิดขึ้นก็เป็นชั่วขณะเล็กๆ น้อยๆ สั้นเหลือเกิน แต่ก็ควรที่จะได้พิจารณาว่า ทำไมเกิดได้ ถ้าไม่มีอกุศลกรรมเบียดเบียนความสุข

อุปปีฬกรรม – อุปฆาตกรรม

ผู้ถาม ในตัวอย่างที่อาจารย์บอกเมื่อกี้ ขณะที่กำลังทานอาหารอร่อย แล้วเคี้ยวถูกพริกเผ็ดๆ ขณะนั้นอาจารย์บอกว่าเป็นอุปปีฬกรรม อาจจะเป็นอุปฆาตกรรม เพราะว่ากระทำโอกาสของกรรมอื่นให้หมด และทำโอกาสของตนให้เกิดขึ้น คือ ขณะนั้นทำให้ชีวหาวิญญานอกุศลวิบากเกิด ซึ่งถ้าเป็นผลของกรรมของตัวเองก็ต้องเป็นอุปฆาตกรรม

ส. ถ้าลื่นขาดไปละก็เป็นอุปสมัตตกรรมแน่ๆ แต่ถ้าตราบใดที่ยังไม่ถึงขั้นนั้น ก็เป็นเพียงอุปปีฬกรรม ชั่วนิดชั่วหน่อยได้ไหมคะ

ผู้ถาม อุปสมัตตกรรมต้องรุนแรง ใช่มั้ยครับ

ส. ค่ะ ตัตรอนทีเดียว

ทรงเกียรติ เรื่องของทางลื่น ขณะกำลังรับประทานปลาดูจะเมื่อดอ้อย แล้ว เผลออย่างไรก้างติดคอ ต้องนำส่งโรงพยาบาล ถามว่าเป็นอุปปีฬกรรม หรืออุปสมัตตกรรม

ส. ใครตอบละคะ สภาพธรรมก็เป็นแล้ว แต่จะเป็นอย่างไรแล้วแต่ท่านผู้ฟัง จะวินิจฉัยด้วย ไม่ใช่ดิฉันเป็นผู้ตอบผู้เดียวได้ ทุกคนต้องวินิจฉัย เพราะเหตุว่าอุปปีฬกรรม เป็นเพียงกรรมที่เบียดเบียน ไม่ถึงกับตัตรอน ไม่ว่าจะเป็นความสุขหรือความทุกข์ ขณะใดที่ความทุกข์กำลังเกิดเป็นเวลานาน แต่ความสุขก็เกิด ทำให้ความทุกข์นั้นลดน้อยลงไป ขณะนั้นกุศลกรรมเป็นอุปปีฬกรรม เบียดเบียนความทุกข์ซึ่งควรจะยาวนานต่อไป ให้สั้นลง

แต่ถ้าถ้าเป็นอุปสมัตตกรรมแล้ว กำจัดกรรมที่มีกำลังอ่อนอย่างอื่น ขัดขวางวิบากของกรรมนั้นเลย แล้วก็ทำโอกาสแก้วิบากของตน อย่างเช่นพระเจ้าอชาตศัตรู ควรจะได้เป็นพระอริยบุคคลเมื่อได้เฝ้าพระผู้มีพระภาค แต่อกุศลกรรมที่ได้กระทำ คือ ปิตุฆาต ตัตรอนมรรคผลไม่ให้เกิดขึ้น อย่างนี้เป็นอุปสมัตตกรรม

บางคน ท่านผู้ฟังอาจจะได้ทราบข่าวต่างประเทศ ที่มีคนหนึ่งตาบอดอยู่นานมากทีเดียว วันหนึ่งก็เกิดมองเห็น อันนี้ก็เป็นอุปสมัตตกรรมฝ่ายกุศล ซึ่งตัตรอนทางฝ่ายอกุศล

เพราะฉะนั้นพิจารณาเหตุการณในชีวิตประจำวัน ซึ่งก็ไม่พ้นไปจาก หลังจากทีชนกรรมให้ผล ทำให้ปฏิสนธิแล้ว ก็ยังมีกรรมอื่น เป็นอุปถัมภกกรรม คือ อุปถัมภกกรรมที่กำลังเป็นอยู่ ให้เป็นอยู่ต่อไปนานๆ หรืออุปปีฬกรรม คือ เบียดเบียนกรรมที่กำลังให้ผลอยู่ ให้ผลน้อยลง สั้นลง อุปมาเหมือนกับตัดหรือทำลายต้นไม้ พุ่มไม้ เถาวัลย์ที่

กำลังเจริญ ทำให้ต้นไม้ กอไม้ เถาวัลย์นั้น ไม่อาจเจริญขึ้น นั่นคือกิจของอุปปิพการกรรม และสำหรับอุปฆาตกรรมก็มีทั้งที่เป็นกุศลบ้าง ที่เป็นอกุศลบ้าง

ในชีวิตของแต่ละคน ก็อาจจะพิจารณาชีวิตของตนเองได้ว่า ขณะใดเป็นกรรมใด เพราะว่าบางท่านก็คงจะมีอุปฆาตกรรม

เรื่องของกรรมกับความเข้าใจในเหตุผล

เพราะเหตุว่าหลักธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกุศลกรรมบถ หรืออกุศลกรรมบถ หรือในเรื่องของกรรมประเภทต่างๆ ก็เพื่อที่จะให้ผู้ที่ได้ศึกษาได้พิจารณา ได้เข้าใจในเหตุผล แทนที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะเป็นผู้ตอบ เพราะเหตุว่า เรื่องของกรรม ในชีวิตประจำวันก็มีมาก ถ้าสติเกิดและได้ระลึก ในเมื่อได้ศึกษาเรื่องของกรรม ก็อาจจะเห็นได้ว่า ในวันหนึ่งๆเป็นเรื่องของกรรมประเภทไหน เช่น ถ้ามีอุปบัติเหตุเล็กๆน้อยๆ เลื้อยผ้าขาด ก็คงจะเป็นชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล ถ้าได้ศึกษาเรื่องของกรรม ก็จะทราบได้ว่าเป็นกรรมอะไร เป็นอกุศลกรรมที่เป็นอุปปิพการกรรม ไม่ถึงกับเป็นอุปฆาตกรรม เพราะเหตุว่า การที่จะเป็นอุปฆาตกรรมได้นั้น ต้องเป็นกรรมที่มีกำลังสามารถที่จะตัดรอนกรรมอื่นที่กำลังให้ผล เพื่อที่จะให้วิบากของตนเกิดขึ้น

เรื่องของกรรมมีมาก ซึ่งท่านผู้ฟังก็จะได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองในพระไตรปิฎก และในอรรถกถา เช่นในมนโรธปุรณีอรรถกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปฐมปณณาสกั วรรคที่ ๔ พระสูตรที่ ๔ นิทานสูตร ข้อ ๔๗๓ ก็จะมีเรื่องของกรรมทุกประเภท พร้อมทั้งตัวอย่างด้วย

กรรมเป็นเหตุแห่งวิบากเพราะ...

สำหรับในวันนี้ขอกล่าวถึงเรื่องของกรรมโดยนัยของพระอภิธรรม ซึ่งข้อความในมโนรทปฐกัณโณวรรคกถา อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต พรรณาสีหสูตร อธิบายผลอันเกิดแต่เหตุ อันเป็นฐานะที่พระผู้มีพระภาคทรงทราบชัดด้วยพลญาณ มีข้อความว่า

กรรมเป็นเหตุแห่งวิบากเพราะ คติสมบัติหรือวิบัติหนึ่ง อุปติสมบัติหรือวิบัติหนึ่ง กาลสมบัติหรือวิบัติหนึ่ง ปโยคสมบัติหรือวิบัติหนึ่ง ซึ่งมีปรากฏแล้วในพระอภิธรรมปิฎกนั้นแหละ โดยนัยเป็นต้นว่า อัตถกัจจานิ ปาปกานิ กัมมสมาทานานิ คติสัมปตติ ปฏิพาหานิ นะ วิปัจจันติ ซึ่งแปลความว่า “กัมมสมาทานฝ่ายบาปบางอย่าง อันคติสมบัติห้ามไว้ ย่อมไม่ให้เกิด มีอยู่ ดังนี้”

นี่ก็เป็นเรื่องของกุศลกรรมและอกุศลกรรม ซึ่งยังไม่ได้โอกาสที่จะเกิดขึ้นกระทำกิจของกรรมนั้นๆ เพราะเหตุว่า ถึงแม้ว่าเหตุได้กระทำไปแล้วก็จริง แต่ว่าโดยกิจ คือ บางกรรมกระทำชนกกิจ คือ ทำกิจให้ปฏิสนธิเกิดขึ้น เพราะเหตุว่าการที่แต่ละบุคคลจะได้ชื่อว่า เป็นมนุษย์ หรือว่าเป็นเทวดา หรือว่าเป็นสัตว์เดรัจฉาน ก็ตามแต่ ย่อมแล้วแต่ปฏิสนธิจิต เมื่อปฏิสนธิในโลกมนุษย์ ก็ชื่อว่า มนุษย์ และถ้าวิบากจิตทำกิจปฏิสนธิในสวรรค์ ยังคงเรียกมนุษย์หรือเปล่า ก็เปลี่ยนเป็นเทพ แต่ละบุคคลณะคะ หรือว่าเวลาที่สัตว์เดรัจฉานเกิดขึ้น ที่ชื่อว่า สัตว์เดรัจฉานก็เพราะปฏิสนธิจิตนั่นเอง ซึ่งเป็นวิบาก คือ เป็นผลของกรรมที่ทำให้ปฏิสนธิในภุมินั้นๆ

คติสมบัติ – คติวิบัติ

เพราะฉะนั้น กรรมที่เป็นเหตุแห่งวิบาก เพราะคติสมบัติหรือวิบัติหนึ่ง

คติสมบัติก็ได้แก่การเกิดในสุคติภูมิ คติวิบัติก็ได้แก่การเกิดในทุคติภูมิ ถ้าเป็นผลของกุศลก็ทำให้เกิดในสุคติภูมิ ถ้าเป็นผลของอกุศลก็ทำให้เกิดในทุคติภูมิ เพราะฉะนั้น

คติก็มีผลสำคัญว่า จะทำให้กรรมใดๆที่ได้กระทำไปแล้วมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นทำกิจให้ผลเป็นอุปถัมภกกรรม หรือว่าอุปปีฬกรรม หรือว่าเป็นอุปฆาตกรรม แต่ไม่ใช่ว่ากรรมที่ทำได้แล้วจะไม่มีผล ตราบใดที่ยังไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงขั้นเป็นพระอรหันต์ถึงขณะที่ปรินิพพาน กรรมใดๆที่ได้กระทำแล้ว ก็ยังมีโอกาสที่จะให้ผลอย่างหนึ่งอย่างใด คือ อาจจะเป็นอุปถัมภกกรรม หรือว่าอุปปีฬกรรม หรือว่าเป็นอุปฆาตกรรม

ถ้าเกิดในสวรรค์ อกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วก็ไม่มีความที่จะให้ผลเหมือนอย่างเกิดในภูมิมนุษย์ หรือในภูมิที่เป็นคติวิบัติ เช่น ในภูมินรก ในภูมิเปรต ในภูมิอสุรกาย ในภูมิสัตว์เดรัจฉาน นี่ก็เป็นความสำคัญของกรรมที่จะให้ผล ว่ายอมแล้วแต่คติ คือ กำเนิดด้วย

ถ้าเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานเป็นผลของอกุศลกรรม ทั้งๆที่ในชาติก่อนก็คงจะได้ทำบุญกุศลไว้เป็นอันมากด้วยในสังสารวัฏ แต่เมื่อเป็นคติวิบัติ คือ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ย่อมไม่สามารถจะได้รับผลของกุศลกรรมอื่นๆ เหมือนอย่างในภูมิมนุษย์ เพราะฉะนั้นก็คงจะเป็นเพียงมีผู้เลี้ยงดู และก็มีอาหารการบริโภคสมบูรณ์ แต่ก็ไม่สามารถที่จะอบรมเจริญกุศลอื่นๆ เช่น การฟังธรรม หรือการสนทนาธรรม การอบรมเจริญปัญญาที่จะพ้นจากสังสารวัฏได้ แต่ว่าก็ยังมิกุศลวิบาก คือ ไม่ต้องเดือดร้อน มีผู้ที่อุปถัมภ์เลี้ยงดูให้ได้ความสุขสบาย บางทีเกิดเป็นช้างที่มีรูปร่างลักษณะที่สมบูรณ์ ก็ทำให้ได้รับยศถาบรรดาศักดิ์ได้เหมือนกัน นั่นก็เป็นเรื่องของผลซึ่งติดตามอุปถัมภ์ หลังจากที่ถูกวิปริตจิตเกิดแล้ว

อุปธิสมบัติ – อุปธิวิบัติ

สำหรับกรรมเป็นเหตุแห่งวิบากเพราะอุปธิสมบัติหรือวิบัติ

อุปธิก็หมายความว่ารูปร่าง หน้าตา ทรวดทรง ผิวพรรณ การเกิดเป็นผู้มีรูปทรงหน้าตาผิวพรรณดี ย่อมเป็นเหตุนำมาซึ่งกุศลวิบากอื่นๆได้ ตรงกันข้ามกับการเกิดเป็นผู้พิกลพิการต่างๆ แทนที่จะได้สมบัติ ก็เป็นไม่ได้

นอกจากนั้นยังต้องอาศัยกาลสมบัติหรือกาลวิบัติด้วย ในการที่กรรมแต่ละกรรมจะให้ผล

เพราะฉะนั้นแต่ละบุคคลประมาทไม่ได้เลย ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ได้สะสมบุญกุศลมาแล้วในอดีตก็จริง แต่ถ้าอยู่ในสมัยของกาลวิบัติ อกุศลกรรมย่อมมีโอกาที่จะให้ผลได้ เป็นผู้ที่ไม่ควรประมาทว่า เมื่อเป็นผู้ที่สั่งสมกุศลอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นก็คงจะไม่มีอกุศลวิบาก แต่เมื่อเป็นกาลวิบัติแล้ว ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ที่เคยสะสมบุญกุศลมาไว้มาก และเป็นกาลวิบัติ ก็ย่อมมีปัจจัยที่จะให้อกุศลที่ได้สะสมมาแล้ว มีโอกาสที่จะให้ผล

กรรมเป็นเหตุแห่งวิบาก

สำหรับกรรมที่เป็นเหตุแห่งวิบาก เพราะปโยคสมบัติหรือวิบัติ ก็ได้แก่ ความเพียรกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ทำให้ได้สมบัติ แต่ถ้าเป็นผู้ที่ไม่ฉลาด ไม่มีความเพียรกระทำในทางที่ถูกต้อง ก็เป็นปโยควิบัติ ไม่สามารถจะได้รับผล

ผู้ถาม ขอดถามเรื่องปโยคสมบัติ ปโยควิบัติ คำว่า “ปโยคสมบัติ หรือ ปโยควิบัติ” หมายถึง ชวนะที่เป็นกุศล หรืออกุศล หรือกิริยา ใช่ไหมครับ เพราะว่าปโยคหมายถึงการกระทำ ใช่ไหมครับ อย่างเมื่อที่ท่านผู้ฟังท่านหนึ่งถามว่า พุดโดยไม่คิด ก็หมายความว่าไม่เป็นกรรม แต่คนไม่ชอบ ก็ทำให้เราได้ยินหรือได้พบสิ่งที่ไม่ดี หรือถ้าพุดผิดหูคนอื่น เขาอาจจะว่าเรา ส่วนการที่พุดอย่างนั้นได้ เพราะมีจิตเป็นปัจจัย

สุ. แล้วอย่างไรคะ

ผู้ถาม คือ ปโยคสมบัติ ปโยควิบัติ หมายถึงจิตใช่ไหมครับ

สุ. ท่านผู้ฟังสงสัยเรื่องของคติ อุปธิ กาล และปโยค ใช่ไหมคะ ซึ่งข้อความในมนोरธปุรณี อรรถกถา อังคุตตรนิกาย ฉกนิบาต มีข้อความว่า

คติ อุปธิ กาละ และ ปโยคะ ชื่อว่า ฐานะของวิบาก ส่วนกรรมเป็นเหตุของวิบาก

เพราะฉะนั้น คติ การเกิดในภพภูมิต่างๆ หรืออุปธิ การที่จะมีรูปร่างทรวดทรงต่างๆ หรือกาละที่จะเป็นสมัยที่เหมาะสมที่ควร หรือสมัยที่ไม่เหมาะสมไม่ควร หรือแม้ปโยคะก็เป็นฐานะของวิบาก คือการสะสมมา

ขอล่าวถึงข้อความในมนोरธปุรณี ทสกนิบาต พรรณนาโกศลสูตรที่ ๑ ซึ่งเป็นข้อความสั้นๆ แต่ก็น่าจะพิจารณา เช่น ข้อความที่ว่า

ผ้าที่เกิดขึ้นแล้วในเมืองพาราณสี ชื่อว่า พาราณสียกัณฐะ ผ้าเมืองพาราณสี ได้ยินว่า ในเมืองพาราณสีนั้น ฝ่ายก็อ่อนนุ่ม สตรีบันฝ่ายก็ฉลาด สตรีทอผ้าก็ชำนาญ แม้ น้ำก็ใสสะอาด จืดสนิท เพราะฉะนั้นผ้าของพาราณสีจึงต่างกับผ้าของที่อื่น

นี่แสดงให้เห็นถึงหลายอย่าง คติ อุบัติ กาละ และ ปโยคะ เพราะเหตุว่าแม้ น้ำก็ใสสะอาด เพราะฉะนั้น ฝ่ายก็อ่อนนุ่ม สตรีบันฝ่ายก็ฉลาด สตรีทอผ้าก็ชำนาญ ต้องประกอบกันทั้งหมด ถ้าน้ำใสสะอาด ฝ่ายก็อ่อนนุ่ม แต่สตรีบันฝ่ายไม่ฉลาด หรือว่าสตรีทอผ้าไม่ชำนาญ ผ้าพาราณสีนั้นก็จะเป็นผ้าพาราณสีซึ่งมีคุณภาพดีไม่ได้

ผู้ถาม ความฉลาดหรือความชำนาญก็คือจิตนั่นเอง

ส. คือ ปโยคสมบัติ มีฝ่าย แต่ปโยคสมบัติไม่มี จะบันฝ่ายให้ฉลาดก็ทำไม่ได้ จะทอผ้าให้ชำนาญก็ทำไม่ได้ เพราะขาดปโยคสมบัติ

คติสมบัติ คือการเกิดเป็นมนุษย์ อุบัติสมบัติ ในที่นี้ไม่ได้กล่าวถึง แต่กาลสมบัติก็เป็นขณะที่กำลังอุดมสมบูรณ์ เช่น น้ำก็ใสสะอาด ปโยคสมบัติ ก็คือ สตรีบันฝ่ายก็ฉลาด สตรีทอผ้าก็ชำนาญ

เพราะฉะนั้นแต่ละอย่างที่จะสำเร็จออกมาได้ ก็ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง